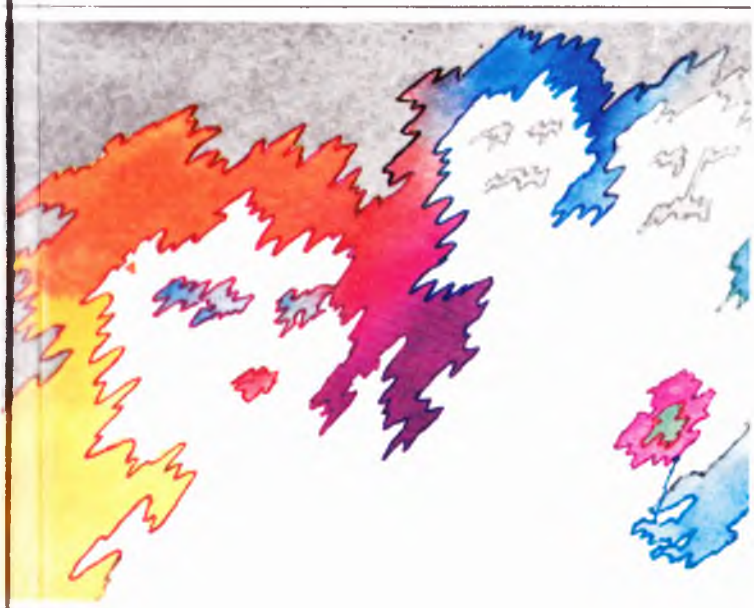
panait istrati
sokak kızı

çeviren: yaşar nabi nayır

Varlık

panait istrati / sokak kızı

varlık / anlatı 7

Anlatı Dizisi: 7
Varlık Yayınları, Sayı: 362
Onbirinci Basım: 1994

© Varlık Yayınları, 1994

ISBN 975-434-025-0

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu, 40/2 34440 İstanbul
Telefax: (212) 522 69 24 - 512 95 28

PANAİT ISTRATİ

Sokak Kızı

(Nerrantsula)

Çeviren:
Yaşar Nabi Nayır

Varlık yayınları

Mme Alfred Boissier'ye

Bundan çok zaman önce İskenderiye'de birkaç güneşli kış geçirdim. O günlerden bana kalan anılar pek gönül açıcı şeyler olmasa da, hayatımızın felaket kazanını deviren ve bizi, yüreğimizi çatlatasıya mutlulukla dolduran o eşsiz anlara nasıl tutulmam, onlarla nasıl mest olmam?

Ömrüm ağır çalışmalarla geçti, ama öyle anlarım da olmadı değil benim.

Bana bu anları tattıran İskenderiye'nin güneşi, o cânım Akdeniz güneşiydi. O güneş uğruna, onun Akdeniz'e ve benim yaşama arzum uğruna, aynı tepsi üstünde kaderimin bana sunduğu kalın acı dilimlerini kabul ediyordum.

Kabul ediyordum, çünkü hissediyordum ki, yalnız güneşi almak için elini uzatanların önünden hayat, bütün tepsiyi çekip götürüyordu.

Zevksiz bir çalışma gününe karşılık, talih ancak birkaç saat veriyordu, ama ben acı dilimlerini bile bile kalınlaştırarak mutluluk payını arttırıyordum: Yaşamak için gerekli birçok şeyden kendimi yoksun bırakıyordum, tek, sular gibi çağlayan ışıkla, başdöndüren göklere ve uçup giden Akdeniz'le gözlerimi daha çok nurlandırayım diye. Aslını ararsanız pek de çalışkan

bir işçi değilim. Ne zaman bir sinek, "güneş benimdir" gibilerden bana kafa tutacak olsa, hiç şüphesiz işi bırakırdım. O zaman, insanların cezalandırmaktan zevk duydukları o baygınlıkla sarhoş bir halde, yola düşerdim. Özgürlükten yana zengin, umuttan yana yoksul, alır başımı giderdim.

Pahalıya mal olan bunca mutluluktan ağırlaşmış bacaklarım beni hep İskenderiye'nin kenarındaki Ramleh'e götürürdü. Orada Afrika palmiyeleri, Akdeniz'in ötesinde, Cotes d'Azur kıyılarında Avrupa'nın Ramleh'lerinde sıralanan kardeşlerini seyrederler. Aynı deniz, cömert olan güneş onları da aynı sert ışıklarla yıkar.

Ramleh'te gösterişli binalar vardır. Peri masallarını andıran bütün güzel yerler de böyledir. Zenginler buralarda tek başlarına olmak, cılız mutluluklarını tek başlarına hazmetmet isterler. Tanrım, o, aşağılık Hiç'lerini içerken taraçalarda can sıkıntısından nasıl patladıklarına bakıyordum da, nankör hayatın, benim gibi bir yoksula neden o kadar sert davrandığını anlıyordum.

Ve ben o yoksul halimle, zenginlerle dolu gazinolarda oturmaya yelteniyordum. Nargile ile kahve, tiryakisi olduğum o nefis şeyler orada benim keseme göre yanaşılmaz fiatlardaydı. Ama hayatta canımın çektiği hiçbir şey, benim için yanaşılmaz olmadı: Zevklerimi çok kere kanımla, başkalarının bilmedikleri o para ile ödedim, ama hiçbir zaman pişman değilim; çünkü ancak bu ışık banyoları sayesindedir ki hayatımın karanlıklarına katlanabildim.

İskenderiye'nin Ramleh'inde ya da İzmir'in geniş

rıhtımlarında bir kahve ve bir nargile uğruna, bir günlük, bazen bir haftalık hayatım demek olan bir düş saati uğruna, daima, halk türküsünde:

Yavuklumun yanında bir gecede
Bir yazlık bütün "emeğimi" verdim.

diyen o yaman Romanyalı gibi davrandım.

Evet, verirdim... çok almak için çok vermek gerek.

Bu iş kendiliğinden ve hiç zahmetsiz olup biter. Ama mesele orada değil.

*

İnsanları da birlikte sevmeden ışığı sevemez kişi. Bütün insanları değil. Kimse onların hepsini birden sevmez. İsa bile onları bu kadar ahmakça sevmiş değildir.

Biz, türlü şekillerde bize benzeyeni severiz; arzularımızı severiz.

Ramleh'te, bir ikindi vakti, kurumlu bir insan sürüsünün doldurduğu bir gazinoda bir adam gördüm. O da beni görmüştü. Orada ne aradığını, neyi seyrettiğini, neler duyduğunu hemen anladım. O da benim içimden geçenleri anlamıştı, üstelik, riyasız gözlerimizde, arzularımızın çeşnisini, benzerliğimizin mucizesini keşfetmiştik.

Böylesi, adamın başına her gün gelmez. Çok kere, insanlar hakkında hüküm verirken yarı yarıya yanıldım, büsbütün yanıldığım hiç olmadı. Ama yanılmam da isabet olmuyor değil hani, çünkü **kaynak suyu gibi duru, yıldırım gibi güçlü, güzel bir hayat peşindeyiz.** Daha doğuştan içinde dostluk aşkını taşıyan

adamı severim. Kanı şehvet ateşiyle tutuştuğu zaman kadını severim. Onlara, hiç pazarlıksız, delicesine veririm kendimi. Pahalıya mal olur insana bu, ama uğradığım hayal kırılışları asla arzularımın lezzetini azaltmadı ve asla azaltmayacak.

Bir kumarbaz hırsıyla her yerde mutluluğumu ararım. Hep kıyasıya oynarım, çünkü miskince hesaplardan nefret ederim. Yanılırsam bir şey kaybetmiş olmam: Kaybeden ötekidir. İnsan kendini sakınmadan verdiği zaman bir şey kaybetmez: Yoksa, kendini düşüncesiz harcadığı için güneşe yazık oluyor demeye benzer bu. Ama buz dağları eriyecekmiş, ne yapalım, varsın erisin! Çünkü bir kazanırsam pir kazanırım! Dostluk aşkından söz ediyorum tabii, yoksa, et zevki şimşek gibidir: Yakar ama, devam etmez.

İşte böyle yuğrulmuş benim hamurum, böylesine severim ben. Pişman da değilim hani. Büyük dostlarım da değildirler. O gün Ramleh'te nargilelerimizi içecek kadar kısa bir zaman içinde anladığım ve beni anlayan Marko, belki de içlerinde en mutlusu oldu.

Canım herif kendini korumaya kalkmadı da değil. Ama boşuna olduğunu pekâlâ biliyordu, çünkü muhabbet delisi insanlarda sevmek ihtiyacı, gönül yaralarını saklamaya zorlayan utanç duygusundan daha güçlüdür. Ne de olsa bana bir "kibar"a yakışan çekingenliği göstermek istedi, ot yiyen, su içen, çılgınlar gibi seven ve en küçük berelerini gizleyen zavallı kibar! Ve o unutulmaz rastlayış günü, Marko, cesaret verici en küçük bir harekette bulunmadan, beni yüzüstü bıraktı, çekip gitti.

Tıpkı kibar insanlar gibi.

Yanındaki kurt köpeği, taşkın neşesiyle ona rahat vermiyordu: Mümkün olduğu kadar uzaklara bir taş atmasını istiyordu. Marko, ellerini biraz kamburca olan sırtında bağlamış, kumlukta yürüyor ve en iyi dostunun sevgisine karşılık vermiyordu. Bu kayıtsızlığa aldanmadım. Yakalamak gereken o güzel dost yüzünü hatırlayarak, uzunca bir mesafeden peşine düştüm. Bir gün yakaladım onu. Nasıl mı? Bu öğretilmez.

Şimdi unutun beni. Burada benim sözüm edilmeyecek. Yeryüzünün birçoğunuzca bilinmeyen bir köşesinde geçmiş şu hikâyeyi dinleyin.

Bu, İskenderiye'nin Ramleh'inde bir gazino taraçasında keşfettiğim adamın hikâyesidir. Onu sebebini bilmeden sevdim, canlı bir Rum türküsü ile kaç kereler yüreğimi dağlamıştır o. O türkünün ilk dörtlüğü şöyle çevrilebilir:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti! [1]
Bir bâkire etekliğini çitiliyordu,
Nerrantsula fundoti!

(1) Gür turunç ağaççığı.

BİRİNCİ BÖLÜM

Babam İbrail'in Yahudi mahallesinde bir ev satın aldığı zaman, on altı yaşında var-yoktum. Hemen taşındık o eve. Her zamanki gibi, bu evde de çok oturmayacağımızı biliyordum, çünkü babam durmadan harap evler alır, tamir eder ve ilk çıkan müşteriye satardı. Bu, onun, hayli kazançlı mesleğiydi. Anamın işi hiç de yorucu değildi, bitmez tükenmez pazarlıklarında babama yardım ederdi, bir hizmetçi ev işlerini görür, kulübeyi yamayan işçilerle çekişirdi.

Benim görevim de, köşebaşındaki koltuk meyhanesine koşup evdekilerle müşteriler için şarap getirmekti; oturup hep birlikte içer, "ev almak"tan, "ev satmak"tan söz ederlerdi. Bu hayattan çok sıkılıyordum. Eğlenmek için hizmetçimizin aşına kireç, dülgerlerin harcına tuz katardım, hepsi birbirine girer, gürültü patırdı, bir değişiklik olurdu. Sokaklarda, başı kabak, gömleğim rüzgâra açık ve hep tek başıma, kocaman uçurtmalarla oynamaktan da hoşlanırdım. Evet, yalnızdım; korkak da, yabani de değildim ama, sokak çocuklarının attıkları taşlardan yılmıştım, hele bu taşlardan bir tanesi kafama isabet edip bir delik açtığı günden beri.

Onun için, Yahudi mahallesine yeni taşındığımız

sıralarda, yeni mahallemizin çocuklarından uzak durdum. Bunlar, "Yahudi çocukları", –yani korkak, tehlikesiz– olsalar bile, insana kafasını yardırabilirlerdi, çünkü asıl bu ödleklikleri yüzünden küçük Romenler gelip onları kendi yerlerinde dövmekte hiç güçlük çekmiyorlardı. Cepleriyle koyunlarını taşla doldurarak sokağı istilâ ediyorlar ve sabahtan akşama kadar her yöne taş yağıyordu. Hatta tahta perdeyi aşarak taşların avluya düştüğü bile olurdu.

Bu yüzden, ev değiştirmelerde pek hoşuma giden, sokağa çıkıp çevreyi keşfetmek, yeni yeni insanlar ve âdetler görmek zevkinden ister istemez kendimi yoksun bıraktım. Buna karşılık, beklenmedik bir ilgi konusu ile karşılaşarak sevmek ihtiyacını doyurabildim.

Bu mahallede, aralıklı ve eski tahtalardan yapılmış tahtaperdeler avluları birbirinden ayırır. İnsan komşuda olup biten her şeyi bu aralıklardan görebilir. Mahalle halkı pek meraklı ve az nazik olduğundan, herkes doya doya komşularını seyreder. Gereğinde aralıklardan birbirinin yüzüne tükürmekten ve çıplak kıçlarını göstermekten çekinmeyen büyüklere uyarak ben de etrafı seyretmekten geri kalmıyordum.

Benim gösterecek bir şeyim ve rezil edecek kimsem yoktu. Tam tersine, sağdaki avluda, derede balık gibi hep hareket halinde olan ve benim de kendisi gibi davranmak istediğimi anlamaya yanaşmayan on dört yaşlarında bir kızı her gün büyük bir zevkle görüyordum. Ama o kızdı, erkek köpeğin ısırmasından korkmayan dişi köpekler gibi, çocukların taşlarından korkmuyordu. (Hoş, çocuk, büyüyüp adam olunca bu insanlığını da kaybederek gebe kadını döver ya!)

Bu kız, çingeneler gibi esmer ve gür saçlıydı. Ka-

lın saç örgüsü özenle taranmıştı. Keskin iri gözleri, etli dudaklariyle pek ciddi olan uzunca yüzü, elleri ve ayakları gibi her zaman tertemizdi.

Zaten onun işi gücü suyla uğraşmaktı. Daha sabah karanlığında iki saç kovayı kaptığı gibi mahallenin tulumbası ile, seferi bir meteliğe su taşıdığı evler arasında, mekik dokurdu. Meteliği hak etmek için kovaların silme dolu olması şarttı. Kovalar dökülmesin ve bacaklarına dolanmasın diye, onları bir sırığın iki ucuna geçirir, kendisi de ortasında koşuşup dururdu. Ne de olsa, bu iş yorucu olmalıydı, çünkü onu çok kere yüzü buruşmuş, alt dudağı sarkmış, kan ter içinde görürdüm, ama hiçbir zaman kederlenmez, usanç getirmezdi, yükünü sırtından indirir indirmez hemen neşesini bulur, şakalaşmaya vesile arardı. Yok, bu şakaları mahalle çocuklarıyla yapılan kaba şakalar sanmayın, avlusunda tek başına köpeklerle oynardı, küçücük güzel köpekleri kurdelelerle donatır, durmadan sevip okşardı. Ya da, finolarıyla oynamaktan usanıp da yapılacak seferi de olmadığı zamanlar, alır başını giderdi. Saatlerce onu görmezdim. Dönüşte, mutluluktan mest olmuş bir yüzle kovaları kavrayıp işine koşar, görevini bitirir, sonra bir dut ağacının gölgesine serilerek, köpeklerini süslemeye devam eder, bir anne şefkatiyle üstlerine titrerdi.

Kimsecikler yoktu yanında. Karışanı görüşeni yoktu. Anası babası olmadığı için haykırmalar, küfürler de işitilmezdi evinde. Yalnız, her yandan su isteyenlerin seslenmeleri duyulurdu.

Gece, onu ve köpeklerini, bir okşama ve dinlenmeye çağrı mırıltısıyla kaplayıp örterdi.

Sabah, kızı sırığın altında, boynu ve kolları geril-

miş, avuçları sırığın iki ucunu kavramış, dudağı hafifçe titriyerek, sarsıla sarsıla yürürken bulurdu. Sonra köpeklere, birdenbire ortadan kaybolmalara, mutlu dönüşlere sıra gelirdi.

Yazlardan bir yaz, büyük tatilden az önce, işte bunları görüyordum.

– Anne, kim şu su taşıyan kız?

– Bir yetim.

– Adı ne onun?

– Bilmem. Kimse bilmez onun adını. Ona **Sakacitasa**[1] derler.

*

Yetimdi. Bir yıl önce Allah bilir nereden gelmiş... Adını ve kimlerden olduğunu söylemeye hiç yanaşmamış... Mal mülk sahibi ihtiyar bir kadın olan Stana, kendisine oturacak bir yer vermişti, Saka kız derlerdi adına.

. . . . . .

İşte bu kız hakkında herkesin bildiği aşağı yukarı bundan ibaretti. "Herkes", merakını böylece giderdikten sonra, yeni gelene **saka kız** adını vermiş, onun unutup işine gücüne bakmıştı, para toplamak, para biriktirmek, "ev almak", "ev satmak" işine.

Zavallı **insanlar!..** Ve sen zavallı **kibar insan!..** Ne acıyorum size bilseniz!.. Yolunuzda, geçim derdinden çeneleri uyuşmuş, donmuş bir kimseye rastlıyorsunuz, ona sevginizi, sonsuz insanlığınızı göstermek isteğiyle acele soruyorsunuz:

– Çabuk, çabuk, söyle bize, yabancı; kimsin, nesin, necisin, nereden gelip nereye gidersin, hakkımızda ne düşünürsün, aramızda ne yapmak niyetindesin?

(1) Saka kız.

Zavallıcık size cevap vermek veya suratınıza tükürmek için çenelerini ayıramadığı için yüzünüze bakar. Siz de, vaktiniz olmadığından, hemen yanından uzaklaşır, bir köpeğin kuyruğuna teneke bağlar gibi, aklınıza ilk gelen adı ona iliştirir, işinize koşarsınız. Zavallı insanlar!.. Zavallı **kibar adamlar!..**

Ne acıyorum size bilseniz!..

*

Bir gün sıkıla sıkıla tahta perdeye yaklaştığım sırada kızcağız birdenbire gelerek damdan düşer gibi bana sordu:

– Neden hep avluda oynuyor, dışarı çıkmıyorsun?

Ah! Bu dostça ilgi bana ne büyük bir zevk vermişti! Yüreğim hızlı hızlı çarptı. Yanaklarımın alev alev yandığını hissettim. Cevap vermeye dilim dönmedi. Gözlerimi yere indirdim.

O, aralığın öbür yanında duruyor, göğsüne bastırdığı en sevgili köpeği "Leu"yu okşuyor ve usulca, tatlı bir sesle tekrarlıyordu:

– Neden? Neden? **Marko.**

Ürperdim ve kekeledim:

– Adımın **Marko** olduğunu biliyorsun demek?

– Seni öyle çağırdıklarını işittim de...

Büyük bir çaba göstererek doğruca yüzüne bakmaya cesaret ettim ve sordum:

– Ya senin adın ne?

Büyük bir doğallıkla cevap verdi:

– **Saka kız.**

Kalbime bir bıçak saplanmış gibi oldu. Hemen arkamı döndüm ve ağlamak için oradan kaçtım.

Bu korkunç **Saka kız** adını demek hiç kızmadan

kabul ediyordu! Çocukluğumun en güzel çocuğuna bu adı veriyorlardı ha!..

Ertesi gün, buna ne kadar kızdığımı, ne kadar içerlediğimi kendisine açtığım zaman bana demişti ki:

– Ne çıkar bundan sanki? **İnsan neyse odur...**

Sonra sesini tatlılaştırarak sormuştu:

– **Senin için bir saka kız mıyım?.**

Benim için!.. Ah!.. Benim için... Yok! Yok!.. Bir tahtayı koparmış, öbür tarafa geçmiş ve onu bağrıma basmıştım.

Vücudu taş gibi sertti. Henüz hiç bilmediğim bir koku, sevilen bir dişi kokusu damarlarıma aktı; ilk defa tadılan bir uzak ülke yemişinin kokusuna benziyordu bu.

Onu hemen bıraktım ve kendi avlumuza geçtim. Orada, açıkta gözgöze bakıştık. Gözleri faltaşı gibi açılmıştı, adeta şaşırmış gibi bir hali vardı. Tamamiyle hareketsiz, sakin olan yüzünde en küçük bir heyecan izi yoktu. Ben... bense bitmiştim.

Ortalıkta kimsecikler yoktu. Sokak da bomboştu.

Bir ağustos günü öğleden sonrasının kavurucu sıcağında geçmişti bu olay. Mahalle halkı, o saatte, sinekleri kovup pancurları indirdikten sonra uykuya yatmıştır.

Ertesi hafta bir olay, bana küçük dostumun gönlünü kazandırdı.

Bir sabahtı. Müşterilerine su taşıyordu, mahallenin bir ucundan öbür ucuna koşup duruyordu. Ben de o sırada, sokakta, ama kapımızın yanıbaşında uçurtmamla oynuyordum. Uçurtma çok yükselmişti. Uçuş gücünü denemek için yumağımdaki bütün ipi boşaltmıştım. Bir şey görmüyor, bir şey işitmiyordum. Oyun-

cağımın üstünlük ve eksikliklerini anlamaya çalışıyordum, birden uzaktan gelen bir çığlıkla titredim: Bu, arkadaşım olan kızın sesiydi.

Sokağın tâ bir başında kovaları yere atmış, el çırparak bağırıyor, bacaklarının var kuvvetiyle bana doğru deli gibi koşuyor birtakım işaretler yapıyordu. Arkama baktım, iki atlı bir arabanın hızla yaklaştığını gördüm, oysa avludan kaçmış olan küçük köpek Leu, sokağın ortasında, tehlikeden habersiz kulağını kaşıyıp duruyordu.

Bir an duraklasam, arkadaşımın en sevgili köpeği ezilip gidecekti.

Uçurtmamı bıraktım, – bulutlar arasında kaybolup gitti – atıldım ve köpeği hayvanların ayakları altından kurtardım, ama araba bana çarptı, düşüp bayılmışım.

Kendime geldiğim zaman, etrafıma bir sürü insan toplanmıştı. Ezilen kaburga kemiklerimi ispirto ile oğuyorlardı. Herkes halime acıyordu.

Sonra kalabalık dağılıp işine gücüne gidince, tek başıma tahta perdeye gidebildim.

Arkadaşım, Leu'yu kucağına almış, orada beni bekliyordu. Aralıktan bana köpeği uzattı, alırken küçük kızın yüzündeki acı ifade beni ürküttü.

– Neden benzin bu kadar sarı? dedim.

Boğulur gibi:

– Onu sana veriyorum, dedi. Bunu sevmesini bilecek misin?

– Evet, hem de çok.

– Sevdiğin uğrunda neler yapabilirsin?

– Her şeyi!

– Doğru... bunu ispat ettin... ne budalayım, bağış-

la beni.

Bu sefer aralıktan geçen o oldu, başımı elleri arasına aldı, yanaklarımdan öptü.

Hayatımda, yalnız kaburgalarımda küçük bir acıya mal olan tek kadın öpüşleri bundan ibaret oldu. Ötekiler, bütün ötekiler.

Ama aceleye ne lüzum var?

*

Kaburgalarımın ağrısı gene de beni günlerce yatırdı. Leu'nun sahibi, her gün öğleden sonra bir saat, ya da daha çok beni görmeye ve köpeğini okşamaya geliyordu.

Bu, sevilen hasta mutluluğunu uzatmak için bütün o yararsız sağlığımı fedaya hazırdım. Ulu Tanrım, ne büyüktür eserin senin! Biz onu kusurlu buluruz, çünkü akılsızız, ama sen bağışla bizi, bakma bizim budalaca hükümlerimize. Yalnız üzülmeye değer bir şey var: Başımıza bela olan bu zavallı beyin yerine ne diye bize bir kalp daha koymayı akıl etmedin!

Arkadaşım bir gün (güneşi, sivrisineği ve tozu bol bir ağustos günü, yatağımın kenarında otururken) bana:

– Marko, dedi kıskanç mısın?

Bunu söylerken, yüzü kurtardığım köpeğini bana verdiği zamanki gibi sapsarı kesilmişti.

– Kıskanç mı? dedim. Bu soru da nereden geldi aklına? Hem üzüntüne sebep ne?

– Çünkü **seni seviyorum, seni, hem de bir başkasını!..**

Bu itirafı işitince, kafam altüst oldu, karyola dönmeye başladı, az kalsın Leu'yu eziyordum.

– Evet, diye ekledi, ikinizi de, tek insanmışsınız

gibi, Leu'yu sevdiğim gibi seviyorum. İşte bütün sevdiklerim bundan ibaret. Sakın kızma, e mi? Ne yapalım, böyle işte.

Beni şiddetle öptü, ama kafama bir balyoz indirseydi daha iyi ederdi.

Ağlayıp sızlamanın yersiz olacağını hemen anladım; karşımda güçlü bir kız ve güçlü bir rakip vardı, ancak ben de güçlü, hatta ikisinden daha güçlü görünebilirsem üstesinden gelip yerimi koruyabilecektim. Bunu hissettim.

Zaman bana hak verdi. Acı bir hak...

Nefesim kısılarak:

– Şu **öteki** kim? diye sordum.

– **Nerrantsula Fundoti'**lere, hendek atlamaya gittiğimiz zaman görürsün, dedi.

– Kimlere... Kimlere? **Nerrantsula Fundoti** mi dedin? O da ne demek öyle?

Bu Rumca sözlerin anlamını biliyordum, çünkü mükemmel Rumca bilirdim, ama gene de bir şey anlamıyor, aptal aptal bakıyordum.

Bir kahkaha kopardı, o kadar güzel, gürültülü, sersemletici bir gülüştü ki bu, derdimi unuttum. Leu da derdini unuttu. Üçümüz birlikte karyolada yuvarlanarak güldük, ısırıştık ve yavru köpekler gibi havlaştık.

– Bana bak, güzel, güzel **Nerrantsula'**m.

Şaşırarak:

– ... Bana **Nerrantsula** mı diyorsun? diye sordu.

– Evet, ama...

– Bu da **Saka kız** gibi bir şey olmasın sakın?

– Yok, yok, **Nerrantsula, turunç ağaççığı** demektir, **fundoti** de: **gür.** Sen, benim yavru turuncumsun,

gür turuncum!.. Bu, senin duyduğun ve bir papağan gibi tekrarladığın Rumca bir şarkının nakaratıdır. Söyle bakayım, şu atladığınız hendek de nedir?

– **Kalimeresk**[1] sokağında... Orada işçiler sokağı boydan boya kazdılar, içine boru döşüyorlar, suyu odalara getireceklermiş. Valinin evinde şimdiden varmış, diyorlar. Duvara gidiyormuşsun, "musluk" dedikleri bir dalavereyi çevirince su kendiliğinden akıveriyormuş. Ah, bir görseydim! İnanıyor musun buna? Tuna'nın suyu **kendiliğinden** odaya çıkar mı hiç! Laf!..

Tuna'nın suyu **kendiliğinden** mutfaklara çıkar mıydı, ben de bilmiyordum ve "duvara çivilenen, çevrilince durmadan, Tuna'nın bütün suyu odanın içine akabilecek kadar durmadan" su veren "musluk" hikâyesine hiç inanmıyordum.

Ama başka bir şeyi biliyor ve ona inanıyordum: Nerrantsula'm, belediyenin deştiği Kalimeresk sokağında bir Rumu seviyor, her gün öğleden sonraları oraya koşuyor ve oradan mutlu, coşkun, nar gibi kırmızı bir halde dönüyordu.

Orada neler oluyordu? Sevgilimin yarısını elimden alan bu çocuk kimdi?

Can yakan bir iğne döne döne kalbime giriyordu.

O rakibi öldürmek istiyordum, ama döğüşmesini bilmediğim gibi, bir taş atmasını bile beceremezdim.

Dosdoğru gözlerinin içine baktım sevgilimin:

– Beni öptüğün gibi öptün mü **ötekisini** de?

– Evet, öptüm, ama o başka, **sen başka.** Darılma emi. Gel de gör.

– Neyi göreyim? Kimi?

---

(1) Rumlar günaydın anlamına her gün kalimera dedikleri için, Romenler Rum mahallesine bu adı vermişlerdi.

– Epaminonda'yı... **ötekini**... Öyle yiğittir ki o. Sen de seveceksin onu.

*

Kavurucu sıcaklardan bitkin bir hale düşen günün üzerine gece, ağır ağır iniyordu.

Leu'yu öteki iki köpekle beraber kapadık ve Kalimeresk sokağına doğru yola çıktık. Sokakta, serinlemiş tozlar çıplak ayaklarımızı okşuyordu. Bütün veletler sokaktaydı. Bize seslendiler ama biz hiç aldırış etmedik. İçimiz başka duygularla doluydu.

Doğrusu kız sakin görünüyordu. Kayıtsız hali, o temiz bâkire yüzünün huzuru; tam bir dinginlik içinde sarkan kolları (iri kuvvetli yılan gibi sağlam, ağır kovaların sertleştirdiği o kollar) ve nankör bir işin yoğurduğu bütün vücudu, bütün bunlar beni ürkütüyor ve çekiyordu. Onu ısırmak, bağırtmak için duyduğum delice arzuyu güçlükle tutabiliyordum.

Bir başkasını daha sevdiğini bana neden söylemişti? Bu "başka"sına dayanamıyordum.

Ah cinsel bencillik! Lanet mi etmek gerek sana, yoksa şükretmek mi? Bugün, dağımın tepesinden hayatın bütün iyi ve kötü yanlarını gözden geçirirken, acaba hayat sensiz olabilir mi, diye düşünüyorum, ey öldürücü cinsel bencillik!

Rumların oturduğu sokağa vardığımız zaman ortalık tamamiyle kararmıştı. Ucu bucağı görünmez bir siper halinde, hendek ayaklarımızın dibindeydi. Hiçbir fener yoktu. Yanıbaşında yükselen çamur tümseğiyle birlikte, kaderimizin yolu gibi gece karanlığı içinde uzaklaşıp kaybolan kara, derin bir yarık. Seyrek petrol fenerleri şuraya buraya kör ışıklarını döküyor, sağda solda, tek tek evler, sakınılması olanaksız tuzaklar

gibi birbiri ardında sıralanıyordu.

Korku, anlamsız bir korku ile titreyerek, **Nerrantsula**'yı omuzlarından yakaladım, sımsıkı kucakladım ve sordum:

– Ne arıyorsun buralarda?

Kolunu kuvvetle belime doladı, gözlerini hendeğe indirerek hafif bir sesle cevap verdi:

– Bilmem... Hoşuma gidiyor...

Kemiklerini kırarcasına sıkarak:

– Kaçalım! dedim. Kaçalım, unut burasını! Bir daha dönme buraya!..

Sustu ve kımıldamadı.

O zaman haykırarak ona kehanette bulunduğumu hatırlıyorum:

– Vaktinde kendini toplamazsan, bu hareketini pahalı ödersin! Rumlar tehlikelidirler!

Gene sesini çıkarmadı, bana sarıldı ve katran gibi kararmış hendeğe bakmaya devam etti.

Birden uzak karanlıklardan sesler geldi. Bir velet sürüsü şarkılar söylüyordu, bize yaklaştığı ölçüde sözler ve ezgiler belli olmaya başladıkça, sevgilimin vücudundan kısa ürpermeler geçtiğini hissediyordum.

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bâkire etekliğini çitiliyordu,
Nerrantsula fundoti!

Ondan hiç ummadığım bir şiddetle, sudan yeni çıkarılmış iri bir balık gibi kollarımdan sıyrıldı ve hemen, hendeğin bir yanından öbür yanına atlaya atlaya zikzaklar çizerek şarkı söyleyenlere doğru koşmaya başladı, o büyülü hendeği her atlayışında:

– **Nerrantsula fundoti! Nerrantsula fundoti!.** diye tekrarlıyordu.

Ben olduğum yerde kalakalmıştım. Nerrantsula'nın ince şeklini, göründüğü sürece gözlerimle izledim. Sonra, mahalle bir iki dakika yüreğimi paralayan bir sessizliğe gömüldü, nihayet sevdiğim sesin karanlıkta çınladığını duydum:

– Marko! Gel, Marko! Gel!

Bir an kaçmak, bir daha onu görmemek aklımdan geçti, ama kaderin emrine karşı gelinmez, iki okşayıcı el: Hadi, hadi, seni çağırana git! diye arkamdan itiyormuş gibi boyun eğdim!..

Bir otomat gibi gittim.

Karanlıkta ilkin bir fenerle iki gölge, Epaminonda ile Nerrantsula'nın gölgeleri belirdi, sonra, yirmi adım kadar geriden daha başka fenerlerle başka gölgeler: Onlar onbeş yaş arasında on kadar Rum çocuğu. Hepsi yalınayak başı kabaktı. Ellerinde titreşen fenerler içi boşaltılmış ve üzerleri yuvarlak, dört köşe, baklava biçimi, üç köşe, ay biçimi gibi geometrik şekillerle oyulmuş iri karpuzlardan yapılmıştı, karpuzun ortasına oturtulan bir mumun ışığı, bu oyulmuş şekillerden dışarı sızıyordu. Bazı fenerlerin oyukları şeffaf ve renk renk kâğıtlarla örtülmüştü.

Ben yaklaşınca Epaminonda durdu. Tayfası da, aralarını açmamak için durdu. Bir komutan karşısın-

da bulunduğumu anladım. Her Yunanlı, komutan doğar. Karpuz fenerini kaldırdı ve bir an yüzlerimizi aydınlattı. Nerrantsula, ellerini arkasına bağlamış, yanıbaşımızda dimdik duruyordu.

Epaminonda'nın kemikli ve yağsız yüzü hemen hoşuma gitti. Bu yüz içtenlikten yoksun değildi. Benden biraz daha büyük ve biraz daha güçlü bir delikanlıydı. Çok nefret ettiğim Rum kibrinden onda eser yoktu. Bana elini uzattı ve âdeta erkeklemiş bir sesle:

– Merhaba Marko! dedi. Mahallemize hoş geldin. Nerrantsula (demek şimdiden ona Nerrantsula diyorlardı), senin yiğit olduğunu söylüyor. Ben de öyleyim. O da öyledir. Sevdiği iki yiğit tarafından sevilen bir dilber, bakalım bu hal bizi nereye götürür! Hadi şimdi birlikte şarkı söyleyip eğlenelim. Rumca biliyormuşsun galiba?

Cevabını beklemeden veletlerinin başına geçti. – Ortamıza aldığımız Nerrantsula ile kolkola – emir verdi:

– Hey! Palikaryalar!.. Bir, iki, üç:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!

Tamamiyle tempolu ve taşkın neşe içinde bir yürüyüş. Sert adımlarımız altında yer sarsılıyor, kalpler de birlikte titriyordu. Epaminonda, başını arkaya atmış, bütün öteki seslere hâkim oluyordu ve bana öyle geliyordu ki, tümseği boyunca ilerlediğimiz hendeğin

karanlığı biraz hafiflemişti.

Nerrantsula ile ben susuyorduk; ama onun göründüğü gibi duygusuz kalmak şöyle dursun, vücudunun, parmaklarla dokunulmuş bir harp teli gibi titreştiğini duyuyordum. Her attığı adımda, saçının örgüsü tempo tutuyor, sol kolu kerpeten gibi kolumu sıkıyordu.

Hayatımdan pek şikâyetçi değildim. Hatta kendimi güzel şarkı söyleyen ve bizi yürütmekte daha büyük bir ustalık gösteren bu Epaminonda ile başarıyla boy ölçüşecek güçte hissediyordum. Bu gecenin nasıl sona ereceğini kendi kendime sorarken, paylaşılamayan sevgili, ansızın kollarımızdan sıyrıldı, hendeğin üstünden atlayarak zikzaklarına yeniden başladı ve **Nerrantsula fundoti! Nerrantsula fundoti!** nakaratını tekrarlayarak karanlıklarda kayboldu.

Uzaktan uzağa, bir sokak fenerinin altından geçerken, gölgesi, kısa bir an, meydana çıkıyordu, sonra on büsbütün gözden kaybettik.

Ben şaşırmıştım. Epaminonda, büyük bir sükûnetle elimi sıkarak:

– Hayırlı geceler, Marko, dedi... O da bu gece dönmez artık. Biraz kaçıktır o.

Yalnız başıma tin tin geri döndüm. Ama, tahta perdenin yanına gelince, gidip onu görmek için dayanılmaz bir arzu duydum.

Avlunun tâ sonunda bulunan küçük odasının kapısı ardına kadar açıktı. Nerrantsula'nın uyuyan yüzün ay ışığı boğuyordu. Leu, kolları arasında, öteki iki köpek ayakları üstündeydi, elbiseleri karmakarışıktı, kovalarla sırık bir köşede duruyordu.

Parmaklarımın ucuna basa basa yürüdüm ve anlaşılmaz alnına dudaklarımı usulca dokundurdum.

Uyanmadı. O gece benim gözüme uyku girmedi.

*

Çocukluk ve hele ilk gençliğin başlangıcı, kimsenin anlamadığı hayat basamaklarıdır. Aynı çağları kendileri de yaşamışlardır, ama analar babalar, evliler, bekârlar, bu yaştakilerin halinden anlamazlar; isabet ki anlamazlar, yoksa hayat çekilmeyecek kadar birörnek olurdu: Çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık dört ayrı hayat, dört ayrı yaşam tarzıdır; bunların birini ötekinin kalıbına dökmeye çalışmak hepsini öldürmek demektir.

Bugün iyice biliyorum ki, yaradılışımıza göre damarlarımıza akan hayat suyu, daha nefes almaya başladığımız andan, hükmünü yürütmek hakkını ister ve bizim mantık, akıl, akıl yürütme dediğimiz şeylerle hiçbir ilişiği yoktur. Akıl, mantık, Yaradanın işidir. Biz sadece boyun eğer ya da eğmeyiz, işte o kadar. Kader budur. Doğulu buna, **alınyazısı** der.

*

Nerrantsula ile Epaminonda'nın ve benim alnımıza da boğuşarak sevişmek ve sevişerek birbirimizi yemek yazılmış.

Zavallı aklım, o uykusuzluk gecesinde derhal ilişkiyi kesmeyi öğütlemişti. Kalimeresk sokağına bir daha ayak atmamaya karar vermiştim. Ama ertesi günü Epaminonda, kendisi çıkageldi, bana cazip bir işten bahsetti; ciddi bir tavırla:

– Miyu'yu tanırsın, dedi. Nerrantsula, durmadan kafamı şişiriyor: Uçurtmacılıkta üstüne yokmuş. Kimse onunla boy ölçüşemezmiş. Hoşuma gitmiyor bu iş. Sen ne dersin?

Nerrantsula'nın uçurtma bahsinde benden başka-

sına hayran olduğunu işitince kan tepeme çıkmıştı. Her boyda uçurtmalarım vardı, hele bez astarlı olan bir tanesi, boyumdan beş karış yüksekti! Benim kadar sağlam ve dengeli uçurtma yapmasını kimse bilmezdi. Uçurtma kavgasında[1] kimse beni yenemezdi.

Uçurtmalarımın yaptığı zararlardan bahsedildiğini duymuş olan Epaminonda, beni kendi ayarımda tek rakip olan Miyu ile karşılaşmaya teşvik ediyordu. Acaba yenileceğimi ve böylece sevgilimin gözünden düşeceğimi tahmin ederek mi bunu yapıyordu? Bilmek istedim:

– Nerrantsula, Miyu'yu benden üstün saydığını bana hiç söylemedi.

– Sorarsan söyler.

Kapımın önündeydik. Nerrantsula son sabah seferlerini yapıyordu. Yanakları al al, bir güneş başının üstünde, iki güneş de billûr gibi bir su ile dolu kovalarında, titreyerek, hızla yanımızdan gidip geliyordu. Her geçişinde kısaca bize bir göz atıyor ve gözleri açıkça: **Şimdi geliyorum,** diyordu.

Epaminonda:

– Miyu ile uçurtma kavgasına tutuşursak, ona ihtiyacımız olacak, diyordu.

– Demek sen de bana yardım etmek istiyorsun?

– Tabii, Miyu da kendisine yardım ettirir, hem de koca koca adamlara, ağabeylerine ipi çektirir.

---

(1) Çok kere kanlı döğüşmelere yol açan bu meydan okumalar, yüksek uçan uçurtmaları birbirine dolamakla yapılır. Kolları en güçlü olan ve hasmından kabil olduğu kadar çok sicim ve birlikte uçurtmasını kapabilen, kazanmış sayılır.

– Peki, Nerrantsula'ya ne diye ihtiyacımız olsun? O kızdır.

– Öyle, kızdır ama, benim ve senin gibi birkaç oğlanın kolayca hakkından gelir. Eteğini taşla doldurup bir girişmeyegörsün. Bütün kasabada ona taş isabet ettirecek babayiğit yoktur, ama Nerrantsula sol eliyle bir taş atar, on taneden ancak biri boşa gider. Herkes bilir bunu, onun için yanına yanaşamazlar. Kaçıktır o.

Dokların atelyeleri öğle düdüğünü çalarken Nerrantsula, yıldırım gibi düştü, bize birer toka ettikten sonra, önce köpeklerini görmeye koştu. Koltuğu altında bir paket vardı.

– Sucuk, ekmek ve şaraptır, dedi. Kasaba dışında çimenlere oturup yiyeceğiz. Bugün öğleden sonra su taşımayacağım.

Epaminonda, kaygılı bir gözle onu izledi ve başını salladı:

– Bak, sana söylüyorum: Zıvanasızdır bu kız! Görüyorsun ya? Bin zahmetle kazandığı parayı nasıl çarçur ediyor. Oysa pekâlâ bilir ki benim de param var, hem benimki havadan gelir, çünkü kumarda kazanıp da zilzurna döndüğü geceler babamdan çalarım.

– Bu senin bileceğin iş, dedim, ama onun hakkında ikide bir "kaçık", "zıvanasız" gibi sözler etmen gücüme gidiyor. Hoşuma giden mert ve zavallı bir kız o...

– Ya, demek hoşuna gidiyor! Ya benim?

Duraksayarak beni süzdü, sonra eğildi, yara bere içindeki dizlerini kaşıdı.

Ben ambara koştum ve en büyük uçurtmamı alarak geldim, çok uygun bir rüzgâr çıktığını farketmiştim. Nerrantsula da o sırada yanımıza geldi, takmış, takıştırmış, her zamankinden güzeldi ve buram buram

leylâk lavantası kokuyordu. Bir tay gibi yerinde duramıyordu, ama bakışları hep sert ve tavrı ciddiydi.

İçim yanıyordu! Onu böyle çıldırtıcı halde gördükçe uğrunda yalnız Epaminonda'yı değil, anamı babamı bile öldürmekten çekinmezdim... Rakibimin de benden aşağı kalmayacağı belliydi, çünkü o da kızı benim gibi gözleriyle yiyordu.

Nerrantsula büyük bir hayranlıkla sordu:

– Marko, o alamet şeyle nereye gidiyorsun?

Hemen yüreğim gururla kabardı:

– Miyu ile uçurtma döğüştürmeye...

– Miyu ile mi! Sahi mi? Cesaret edecek misin?

– Evet, senin uğrunda... Epaminonda diyor ki: Miyu'yu benden daha güçlü buluyormuşsun...

– Öyle sanıyorum, ama Miyu'nun uçurtmasını kap, sana...

Öteki merakla atıldı:

– Eee?

Nerrantsula kesip attı:

– O benim bileceğim iş!

Miyu'nun mahallesine doğru yola çıktık, bu mahallenin önünde çorak, geniş bir arazi vardı. Yolda, Epaminonda veletlerine koşup öğleden sonra peşimizden gelmelerini tembih etti.

Kısa bir süre yanımızdan ayrılmasından yararlanarak sevgilimin elini sıkıp dedim ki:

– Yalnız beni sev, Nerrantsula! Yalnız benim ol! Beni etli parmaklarıyla usulca okşadı ve cevap verdi:

– Kıskanmak doğru değil, Marko... Saçma bir şey bu!.. Miyu'yu yenmeye çalış, seni candan, çok candan öpeceğim.

Nerrantsula'nın beni öpmesi için neden "İlkin" Mi-

yu'yu yenmem gerekiyordu, işte aklımın ermediği şey buydu.

Miyu ile iki ağabeysi, korkusuzluklarıyla tanınmışlardı. Gidip mahallelerinde uçurtmalarını ellerinden almak, yolu yordamı ile hareket etmiş olsa da, adama pek pahalıya mal olurdu. Ne çıkar! Nerrantsula'nın zaferden sonra bana vaat ettiği o "candan" öpüş bu tehlikeyi göze almaya değerdi.

Ama kavgaya tutuşacak olan bir değil, iki kişi olduğundan, başımıza gelecekleri de bildiğinden; cömert sevgilimiz, çimenler üstünde yemeğimizi yerken ikimize de bir avans vermeyi uygun buldu. Arkadan boyunlarımıza sarıldı, acele içilmiş şarapla yarı sarhoş bir halde, aklından bir kötülük geçirmeden ikimizi de birer şakağımızdan öptü. Tabii ikimiz de ötekinin öpülmesini gereksiz bulduk ve surat astık. Bunun farkına vardı ve dedi ki:

– Kızmak doğru değil! Saçma bu...

Epaminonda'nın gözlerinde okuyordum:

– Nasıl, kaçık değil miymiş?

Nerrantsula aklımızdan geçenlere aldırmadı, uçurtmayı aldı ve gitti. Uçurtmayı harap etmesi ihtimaline bile aldırış etmedim.

Ama harap etmedi. Daha ilk havalanışında uçurtma, yirmi metrelik kuyruğunu göklere sürüyerek çok yükseklere çıktı. Bütün işsizler kapılarının önüne fırladılar. Miyu'nun kendi mahallesinde ona böyle meydan okunmasından duygulanmış, zırıltı'nın[1] gücüne hayran olmuşlardı.

Hemen işbaşına koştum. Uçurtma iyi çekiyordu!

(1) Rüzgârın gürültü ile öttürdüğü kâğıttan bir tertibat.

Hiç bel vermiyordu; Takla ihtimali yoktu, şu halde kuyruk yeterliydi, başı yerindeydi. Sağa sola manevra kolaydı. Her şey mükemmeldi! Hey, Miyu! Uyuyor musun?

Derken, Miyu da "bülbül"üyle meydana çıktı! Havaya bir göz attı, pek memnun görünmedi. Bir velet, uçurtmayı tutmaya gitti.

Miyu:

– Bırak! diye haykırdı.

Çocuk bıraktı, Miyu zürafa bacaklarıyla çekti, ama uçurtması havalanmadı ve bir tezek gibi lap diye kapaklandı.

Ceketsiz bir "evli adam", kapısı önünden:

– Miyu, hapı yuttun! diye seslendi.

Benim zırıltı inliyor ve bütün mahalleyi öğle uykusundan uyandırıyordu. Gökte, tam çivilenip kaldığı noktaya bakmaktan kadınların enseleri koptu.

Yumurcaklar:

– Marko'dur o, diye bağırıyorlar Yahudi mahallesinde oturan Marko!

Üçüncü denemesinde, süslü püslü uçurtmasını havalandırmayı başaran Miyu:

– Şimdi görür gününü, cevabını veriyor.

Hemen avlusuna girip kapıyı kapıyor. Orada, üç kişi birlikte çekiyorlar.

Epaminonda:

– Nineni de çağır yardımına! diye bağırıyor.

*

Ah!.. Çocukluk, çocukluk!.. Bu uçurtma hikâyesi, okuyacağınız bütün ötekiler gibi, seni hatırlayarak mest olmak için bir sebepten başka nedir! Seni tekrar yaşamaya ihtiyacım var, ey benim çocukluğum, çün-

kü, ölüm yaklaşıyor ve dün, daha dün bir çocuktum ben!..

Neden çocukluk ömrün sonuna kadar devam etmez? Neden insan birdenbire her hususta düşünceli, cimri ve hele mantıklı oluverir? Sakınganlığın ne faydası var? Uğrunda kendimizi harcadığımız o cimrilik karşılığında ne verir bize?

Bir tırmık beresi saçlarımızı diken diken eder... bir kaba söz gücümüze gider... küçük bir öfke kanımızı zehirler ve bu hal tekrar öfkeleninceye kadar devam eder... Yerine getirilmemiş bir arzu alınlarımızı acıyla kırıştırır. Hepsinden beteri de, bin yıl rahat içinde yaşayacak kadar para biriktirmek kâbusu!..

Nerrantsula!.. Nankör bir çalışma ile vücudu sertleşmiş bâkire kadıncık! Anlaşılmaz dost! Her sabah beni içi cıva dolu kovalarıyla karşılayan ömrümün varı, insanlığın en tatlı kelimesini söylerken, **"çocukluk"** derken seni düşünüyorum.

Cüretli eğlencelerimizin ne tehlikelere gebe olduğunu aklına getirmekten ne kadar uzaktın! O koca ahmak Epaminonda da ne kadar uzaktı! Ben de ne kadar uzaktım!..

Daha bir öpüşün ne demek olduğunu bilmeden bana "candan" bir öpüş vaat ediyordun ve bu nimet karşılığında benden Miyu'yu, üçümüzün de karnını doyurabilecek bir hergele olan Miyu'yu küçük düşürmemi istiyordun.

Nerrantsula, iki âşığı birden okşuyordu, onlar da kasabayı ateşe verecek yerde, surat asmakla yetiniyorlardı. Bize gelince, biz de seni belli belirsiz bir şekilde kadın, henüz bilinmeyen, ama özlenen bir güneşin şafağı gibi duyuyorduk.

Hepimiz çocuktuk, **ey benim turunççuğum, gür turunç ağaççığım.**

*

Uçurtma kavgası. Savaş.

İlkin uçurtmalar arasındaki eşitsizlik açıkça lehimeydi: Miyu'nun ipi bel vermişti, sonra başı çok yukarıdan bağlanmıştı, kuyruğu yetersizdi, idaresi zordu, takla atma ihtimali vardı. Benimki ise kusursuz uçuyordu: İki yüz yirmi metrelik ip, çatlayacak kadar gerilmişti, – eğri bir göz çizgisi avuçlarımdaydı –, uçurtma yerinden kımıldamıyor, istediğim gibi idare ediliyordu, ipini öyle çekiyordu ki, on kilo eksik olsam beni de kaldıracaktı. Öylesine koltuklarım kabarmıştı ki, her an biraz hafifleyip havalanmamı bekliyordum.

Bir pazar günüydü. Her kapıda bir sürü insan, nefes nefese yarışı seyrediyordu. Hep birden bağırıyorlardı:

– Bravo, Marko!..

– Öp ustanın elini, Miyu!..

Nerrantsula bu manzaradan mest olmuş, herhalde donuna kaçırıyordu.

Epaminonda'ya gelince, tabii o, bir hindi gibi kabarmış, bir amiral gibi cesur, emirler veriyor, yarışı idare ediyordu. Miyu'nun kapısı ile benim aramda mekik dokuyarak hasımlarımızın yaptıkları hileleri gözetiyor ve bana haber veriyordu:

– Hiç şüphe yok: Üçü birden ipe sarılacaklar! Bir velet, komşunun damına çıkarak ipimizi kesmek için aleste bekliyor. Dikkat et!

Sonra, kendi velet sürüsüne sert bir tavırla dönerek seslendi:

– Hey! Sen Mavridis, sen de Gerasimos! Buraya!

Çıngar çıktığı zaman dikkat edin de pantolonlarınız düşmesin; kemerin altından sıkı tutun.

Güneş kızgındı; güneşle Nerrantsula arasında kalan kalbimin eridiğini hissediyordum. Nihayet hücum nârasını attım:

– Miyu! Şimdi teke tek karşılaşacağız, hazır mısın?

– Ananın...

Keskin bir çığlık bir kişneme gibi havayı yırttı. Nerrantsula'nın karşılık verdiğini işittim:

– Alçak!

Aynı anda bizim velet sürüsü ile birlikte koştu. Ben "yaklaştırma" manevrasına girişirken onun, bizim bacaksızların yardımıyla, yerde bulduğu bütün taşları topladığını, ceplerini ve eteğini doldurduğunu, çekilme yolumuz üzerine öteye beriye taş birikintileri yığdığını gördüm, bu çekilişi Allah bilir nasıl başaracaktık.

Çekişme uzun sürmedi. Miyu, acemi davranarak kurduğum bir pusuya düştü: Düpedüz ipinin yolu üzerine çıktım, bu, hasmın ani bir darbesi için en uygun durumdu. Benimkinden daha büyük, dolayısiyle daha ağır olan uçurtmasının ağırlığına güvenen Miyu, benimkinin taklak atacağını umarak var gücüyle ipi çekmeye başladı. Sersem, benimkinin bel vermediğini unutmuştu; ipimi çekmek ve çelik gibi sert bir hale getirmek elimdeydi.

O çekince ben ipi salıverdim. Kuvvetle çekti ve ipimde bir kambur meydana getirdi, ama Miyu'nun en uca geldiğini görünce, "çatal"a bindirdim.

– Çekelim, Epaminonda! Allasen çekelim o bırakmadan!

Miyu hilenin farkına vardı ve ipi bırakmak istedi,

ama iş işten geçmişti, çünkü uçurtmasını "boğazından" yakalamayı başarmıştım.

Ahali bağırıyordu:

- Geç kaldın, Miyu! "Boğazından" yakalandın!

- Taklak atacaksın! Senin "bülbül" kuyruğunu öpecek!..

Gerçekten de, iyice çatal içine alınan uçurtması, dengesini kaybetti, kuyruğuna dolandı ve bir paçavra gibi taklalar atmaya başladı.

Artık çekmekten başka yapılacak iş yoktu. Uçurtmasının tekrar doğrulması korkusu kalmamıştı.

İki uçurtma tam komşu damın hizasına geldiği sırada, elinde bıçakla kiremitler üstünde bir velet peyda oldu, kerata, iniş sırasında ipimi kesmeye hazırlanıyordu.

Ama bizim, Nerrantsula adında yaman bir arkadaşımız vardı, laf değil: Tek bir taşla kopili kafasından yaraladı ve damdan aşağı yuvarladı.

- Çekelim, Epaminonda!

- Çekelim, Marko!

- Çekelim, Nerrantsula!

Halk bizimle birlikte bir ağızdan haykırırken ve veletler, dizlerimize doğru kayan pantolonlarımızı güçlükle tutarlarken çekmeye koyulduk.

Bum! Müthiş bir gürültü! Kapılar kadar kocaman iki uçurtma damın yeni kiremitleri üstüne düştü ve önlerine rastlayan bütün kiremitleri sürükleyip attı, çekişimizin kuvvetine dayanamayarak Miyu'nun ipi yerden otuz metre kadar yükseklikte kopmuştu: Birbirine karışmış ip, kuyruk ve uçurtmaların şekilsiz yığını kollarımız arasına düştü:

- Kaçalım! Kaçalım!

Biri:

– Korunun! diye bağırdı. Bıçakla kovalıyorlar sizi!

Bir kadın:

– Miyu! Miyu! diye haykırdı. Çocukça şeyler yüzünden katil mi olacan?

Arkaya bir göz atınca, durumumuzun korkunçluğunu anladım.

Ganimetimizi taşıdığımız için Epaminonda ile ben, bir şey yapamazdık. O zaman, gözleri dışarı fırlamış bir halde üstümüze saldıran üç hayduda Nerrantsula'nın tek başına meydan okuduğunu gördüm.

Peşimize düşenleri sol eliyle bir taş yağmuruna tuttu. Bizim bacaksızların da yardımıyla atılan taşlar, o kadar hızla ve o kadar isabetle uçuyordu ki, bir dakika bile geçmeden üç düşmanımızın kafaları yarılmıştı. Ama kan içinde olmalarına bakmadan, bu taş yağmuru altında kendilerine bir gedik bulmaya ve bizimle göğüs göğüse gelmeye çalışıyorlardı, onlar koca koca adamlar oldukları için, o zaman işimiz bitikti.

Yaman arkadaşımız, bu sonucu kahramanca önledi. İnanılmayacak bir soğukkanlılıkla adım adım geri çekiliyordu. Taş yağmuru altında ağır yaralanan üç sefil, bir kuyunun önünde durdular ve yaralarını yıkamaya koyuldular.

O zaman tabana kuvvet sıvıştık ve Kalimeresk sokağını boyladık. Orada zaferden dönen kahramanlar gibi karşılandık.

– Yaşasın! Aferin Nerrantsula" Bravo Marko! Bravo Epaminonda!

Ganimet aldığımız uçurtma Epaminonda'nın elinde, Nerrantsula ortamızda, savaşçı veletler sürüsü ar-

kamızda, mahalleye girerken bir yandan da hep bir ağızdan tutturmuştuk:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti, güzel ama, damı harap olan evin sahibi, elinde kırık bir kiremit ve yanında babam olduğu halde çıkagelmez mi? Epaminonda'nın babası, şikâyetçinin ağzından oğlunun marifetlerini dinlemeye çağrıldı. Üçü bir ağızdan söylüyor, bağırıyor, ateş püskürüyorlar, nerdeyse boğaz boğaza gelecekler. Nihayet adamın zararları, iyi kötü ödendi.

Tembel eşekler gibi bir güzel azar işittik ve akşam olunca, karpuz fenerleri, şarkılarla greko-latin sarhoşluğumuza devam etmekten geri kalmadık. Nerrantsula şaşkını da, cezbeye tutulmuş gibi hendeği atlayıp duruyor, iki yavuklusuna ateşli öpüşler yağdırıyor ve ikisinin de kalbini kırıyordu, o kadar ki, o zafer akşamından sonra birbirinin candüşmanı olacaklardır.

Ama Nerrantsula bir şey görmüyor, bir şeyin farkında olmuyor. Kaderinin emrine uyarak, iki rakibi yüzüstü bırakıyor, iki taraflı atlamalarına devam ediyor ve karanlıklara karışırken nakaratını tekrarlıyor:

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

Ben, uçurtmam sırtımda, bir kere daha yalnız başıma ve mahzun, bu felâket yerinden ayrılırken Epaminonda, kapısının önünde, sigarası ağzında arkamdan sesleniyordu:

– Bu henüz bir başlangıç, Marko! Yakında daha ne işler göreceğiz! Hem de uçurtmadan daha başka şeylerle!..

Çocukluk! Tatlı ve zavallı çocukluk!..

*

Hep o büyük Tuna'nın çocukları olduğumuza göre, balıklar gibi yüzdüğümüzü söylemeğe hacet yok. Ah! O Tuna faslı da ne sıcak anılar; ışık, sonsuzluk ve ne acı lânetlerle dolu bir hikâyedir.

Hey gidi coşkun hayat! Gönüllerimizden dolup taşan bahar Tuna'sı!

Hepimiz yüzerdik. Ama yüzmek ne kelime! İbrail'in bir tabansız çocuğu var mıdır ki, Katagatz'la Geçit arasında Tuna'yı geçmeye kalkmış olmasın? Oysa az buz iş miydi o geçiş.

Köpekleme, kurbağalama, arkaüstü, "kulaçlama". ve "ayak çarkı"ndan ibaret bilinen beş yüzme usulünü kullanarak nehri geçmek, öteki kıyının toprağına ayağını dokundurduktan sonra hemen sıçrayıp geri dönmek her babayiğidin harcı değildi! Bu işi başarmak için herkesin, özellikle bütün küçüklerin ağzının suyu akardı! O yüzden, her mevsim, büyük Tuna'nın uzak ve insafsız kolları daha çok ona kendilerini tutkuyla veren küçükleri, o zavallı küçük vücutları sarıp götürürdü.

Her çeşidinden örnek vardı: Sıskalar, tombullar, sarışınlar, esmerler, karalar. İri gözler, uzun kirpikler,

güneşe, ışığa, zalim Tuna'ya ve kayıtsız kaderin seçtiği bir yol ağzında kendilerini sabırsızlıkla bekleyen yavuklulara bir daha hiç açılmayacak olan gözkapakları.

Mısırunu ve ateşli arzularla beslenmiş bu vücutları bazen sıcak sıcak, bazen de mosmor ve yengeçler tarafından delik deşik edilmiş bir halde nehirden çıkarırlardı. Acılardan yüzü kırım kırım kırışmış bir ana, sarhoş kocası tarafından pestili çıkarılmış bir abla, Tuna'ya aşkını en büyük bir kanıtla ispat etmiş olan küçücük cenazeyi kollarıyle sarıp ısıtmak için hep nehir kıyısında bekleşirlerdi.

Bazen de dostları, hatta en azılı düşmanları sevindiren bir talih eseri olarak, bir bacaksız boğulma raddelerine gelmişken kurtarılırdı. "Su yüzüne üçüncü çıkış"ında çocuğu saçlarından yakalarlar ve koltukta bir bohça gibi kıyıya bırakırlardı. Orada, bir delikanlı onun ayak bileklerinden tutar, yuttuğu sular tamamen ağzından, burnundan fışkırıncaya kadar bir topaç gibi döndürürdü. Her seferinde gözlerini açınca çocukcağız:

- Neredeyim? Ne oldu bana? diye sorardı.
- Az kalsın Tuna'yı geçiyordun! cevabını alırdı.

Evet, hepimiz yüzerdik. Hayatımızın bir kısmını su içinde geçirirdik, erkeklerle çocuklar bir yanda, kadınlarla kızlar da bizden yüz adım kadar ötede yıkanırlardı. Yalnız Nerrantsula erkek çocukların arasına karışarak onlarla birlikte yüzmeye cesaret ederdi. Kadınlarla kızları sevmezdi o.

Eylül başlarının güzel günlerinden bir sabah, Epaminonda ile aramızı bulmak için bir hayli uğraştıktan sonra, Nerrantsula bir söğüt gölgesinde yanıma geldi ve dedi ki:

– Epaminonda seni "gidip-gelme" nehri geçme yarışına çağırırsa kabul etme.

"O becerir, ama sen boğulursun. Onun istediği de bu."

Hiç cevap vermedim, çünkü aslını ararsanız, kendisi için ölmeye hazır olduğumu ona isbat etmek hoşuma gidecekti.

Bunu anlamış mıydı? Bir şey diyemem. Herhalde beni sevdiği muhakkaktı; gelip beni bu kadar açıkça uyardığına göre, ötekinin sinsi bir şeyler kurduğu apaçıktı.

Epaminonda başbaşa görüştüğümüzü gördü ve yanıma gelerek kararsızlığıma son verdi. Dertli, solgun bir yüzle, dobra dobra atıldı:

– Marko, biliyorsun, Nerrantsula'nın yanında ikimizden biri fazladır. İstersen gel, seçme hakkını Tuna'ya verelim?

– Derhal Epaminonda. Ben de aynı düşüncedeyim.

Nerrantsula başını eğdi ve hiç şüphe yok, bir daha asla "büyükler gibi" öpmeyeceğim güzelim dudaklarını ısırdı.

Bize kötü kötü bakarak:

– Ben de geliyorum! dedi.

Bu, bir emirdi. Sessizce boyun eğdik, hemen boynuna sarılarak onu "büyükler gibi" öptüm. Ve bu öpüşün silinmez ateşini gönlümde götürerek suya dalıp kayboldum.

*

Dönüşte boğulacağımdan emindim. Onun için, önceleri içim rahattı. Yaşayacağına küçük bir umudu bulundukça insanın içi rahattır.

Ben suya daldıktan sonra Nerrantsula ile öteki arasında neler geçtiğini bilmiyordum. Suyun yüzüne çıktığım zaman, Epaminonda'nın birkaç metre arkamda yüzdüğünü gördüm, ama bir şey daha gördüm: Nerrantsula bir yumurcağın elinden bir domuz idrar kesesi alıyordu: Bununla yüzme bilmeyenler yüzme öğrenirler. Şişkin keseyi çabucak söndürerek fanilası içine saklamıştı: Az sonra nehrin parıltılı aynası üstünde ahenkli ahenkli kayıyorduk.

Sanki bir eğlence gezintisine çıkmış üç samimi arkadaş gibiydik. Oysa, bu bir ölüm-kalım davasıydı. Düşündükçe gülmekten kendimi alamıyorum.

Gülünmeyecek gibi değildi ki...

Benim boğulacağımdan şüphe etmeyen Epaminonda, bir cellât gibi ciddiydi. Sonradan öğrendim ki, ürkmesi cehennem azabı korkusundanmış: Yani, beni öldürüyordu, ahrette bunun cezası ebediyyen yanmaktır. Onun için beni ortadan kaldırmak arzusuyla, cennette elverişli bir yere konmak kaygısı arasında Epaminonda kendini âdeta kaynar suda hissediyormuş. Bir fıçı gibi habire dönüyor, durmadan yüzme tarzını değiştiriyor, gök kubbeyi umutsuz bir bakışla seyrediyor, içinden ateş fışkırıyordu. Bu halinden bir şey anlamıyordum.

Nerrantsula'nın da maksadının ne olduğunu bilmiyordum. Atletvari kolları ve bacaklarıyla, suyun üstünde dümdüz dururken, biz iri iri kulaç atıyorduk ama, o bizden çok daha çabuk ilerliyordu. Fakat birdenbire hareketsiz duruyor, Epaminonda'nın geçmesini bekliyor, sonra bana yaklaşınca, sönmüş balonu göstererek kaşla gözle türlü işaretler yapıyordu.

Teşvike çalışan işaretleriyle kendimi böyle ölüm

tehlikesine attığım için, beni paylamak istediğini tahmin ediyordum. Sanki: **boğulursan derdine yan; sana dememiş miydim ben!** diyor gibiydi. Buna ben de onu şaşkına çeviren şu anlamda yüz işaretleriyle cevap veriyordum: **Anladık, anladık! Hain kız, öleyim de sen de ötekine kal!**

Sönmüş balona gelince, bunun ne işe yarayacağını doğrusu hiç aklımdan geçirmiyordum.

Derken, yanlamasına Geçit'e vardık, ayağımızı Dobruca toprağına bastık ve gene çaprazlama olarak hemen geri döndük.

Şimdi iş değişmişti, gücüm hemen hemen tükendiğinden ölümün korkunç yüzüyle yakından karşılaştım. İnsanın gönlünde bir sevda varken ölmek ne hazindir, ne acıdır.

Tuna'nın bütün suları Nerrantsula'nın öpüşünden dudaklarımda kalan ateşi söndürememişti. Yok! Artık ölmek istemiyordum ben! O öpüşleri daha tatmak istiyordum! Ama Katagatz kıyısı da ne kadar uzak görünüyordu ya! Bulanmış gözlerim karşı kıyıyı farketmekte güçlük çekiyordu.

Bacaklarım kurşundan, kollarım kurşundandı. Hatta vücudum o dinlendirici sırtüstü yüzmeye bile yanaşmıyordu. Geçtiğimiz akıntıların farkını hissetmemeye başlıyordum. Yüreğim de gitgide hızlı vuruyor; kulaklarım çınlıyor, Katagatz kıyısı durmadan uzaklaşıyordu!.. Ah, Epaminonda, Nerrantsula'yı sen alacaksın. Biliyorum zaten, ama sevgilim nerede, onu bari son bir defa göreyim.

Mavi kubbe üstümde dönüyor, sallanıyor, sanki Tuna göğe doğru çıkıyor. Epaminonda'nın yarı vücudu suyun üstünde, kaçıp gittiğini, âdeta bir tül arkasın-

dan görür gibiyim.

Birden, Nerrantsula'nın beni kucakladığını hissediyorum, aman o ne? Şişirilmiş balon, iyice şişirilmiş kocaman idrar kesesi göbeğimin altında beni yukarı kaldırıyor!

Ah! Ne rahatlık! Ne mutluluk! Evet, kurtuldum ben, o beni kurtardı. İşaretlerin ve balonun anlamını şimdi anlıyorum. Ama nasıl etti de şişirdi onu? Ya Epaminonda niye kaçıyor?

– Karaya vardığın zaman suyun içinde patlat onu, hile yaptığımızı anlamasın.

Bunu söyledikten sonra Nerrantsula da kaçmaya koyuldu. Tam o sırada Epaminonda'nın kendisine doğru gelen bir sandala seslendiğini işittik:

– Hey! Barkacı! Kayıkçı!.. Bir arkadaş boğuluyor! Çabuk yetiş! Kurtar onu!

Bir körfeze giren gemilerin önünde çocukca sıçrayışlarla eğlenen şakacı Yunus balığı gibi, Epaminonda'nın imdada çağırdığını işitince, Nerrantsula'nın da ölüme karşı kazandığı zaferden etekleri zil çalmaya başladı.

El çırparak ayaklarıyle suyu dövdü, iri balıkların sıçrayışını taklit ederek, dikine kalktı, taklalar attı, nefesi kısılacak kadar derinlerde bağırdı, düdük gibi öttü.

Dinlenmiş ve sevinçten deli gibi bir hale gelmiştim. Balonu patlattım. Kıyıya doğru hamle ettim ve yardıma koşan sandalcıya nanik yaparak kıyıya vardım.

Doğrusu Epaminonda buna ne anlam vereceğini şaşırmıştı. Bir kere daha rakip olarak ayrıldık; şeytan sevgilimiz ikimizi de orada yüzüstü bırakıp sıçraya sıç-

raya elbiselerine koşarken bir yandan da nakaratını tekrarlıyordu.

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

*

Eylül'ün ilk haftası, gecikmiş böğürtlenler mevsimidir, İbrail'in bütün gözüpek çocukları, uzak, çok uzaklarda, cömert Tuna'nın fermanı okunan yerlerde Delta'nın uçsuz bıcaksız bataklıklarında böğürtlen toplamaya giderler. Bunları elde etmek güçtür, çünkü Yaradan, insanın boşuboşuna tepelediği sazlık hayvanlarının rızkını da unutmamıştır ve bu eşsiz yemişleri insan hırsının erişemeyeceği yerlere saklamıştır. Ama çocuk cana kıymaya doyamaz, hiçbir yer onun tamahının yetişemeyeceği kadar emin değildir. Tanrı onun bütün günahlarını bağışlar.

Bazen de bağışlamayacağı tutar da insafsızca cezalandırır.

Öldürücü maksatlarla yapılan bu nehir banyosunun ertesi günü, Nerrantsula, dizlerine yatan başımı elleriyle okşarken kulağıma fısıldadı:

– Dinle... Marko... ben ne diyeceğim... hem kızma sakın. Epaminonda...

– Yeter Allahını seversen! Marko'yu okşarken Epaminonda'dan, Epaminonda'yı okşarken Marko'dan söz etmekten vazgeçmeyecek misin sen? İki cambaz bir ipte oynamaz!

Bağırarak hıncımı çıkarmak için birdenbire kalkmıştım, ama Nerrantsula usulca saçlarımdan kavradı

ve başımı dizleri üstüne koydu:

– Cambazı, ipi bırak da dinle, Marko! Epaminonda seni kahpece öldürmeye kalkıştığı için vicdan azabı çekiyor...

– Demek şimdi de beni **yiğitçe** öldürmek istiyor, sanki benim için arada bir fark varmış gibi!

– Şimdi bizi Korotiska'ya götürmek istiyor, tilkinin, kurdun ve Nagitza'nın böğürtlenlerini yemeye... Biliyorsun ya, gözlerim kadar iri ve kara böğürtlenler!.. Buğulu buğulu... Hem tatlı tatlı, işte bunun gibi!

Beni "büyükler gibi" öptü, sonra acele cevap vermemi önlemek için dudaklarımın üstüne bir gözünü, sonra öbür gözünü yaslayarak, uzun kirpiklerini kırpıştırdı, bunların dokunuşu adeta kalbimin vuruşunu durdururdu.

Bir kelime söyleyemedim. Altında oturduğumuz dut ağacından düşen bir yaprağı öperek ağzımı bununla örttü, üstüne ellerini çaprazlayarak devam etti:

– Olmaz deme! Yabani hayvanların böğürtlenlerini yemeyi delicesine, delicesine çekiyor canım... İnsanın canı çektiği bir şeyi yiyememesi ne kötülükler doğurduğunu bilirsin, çünkü arzu bizden gelmez. Derler ki: "Türkler zamanında, uşakları, efendileri olan bir paşaya gümüş tepsi içinde götürdükleri bir salkımdan, gebe bir kadın bir üzüm tanesi koparmış. Fena halde kızan paşa, kadını getirtmiş, karnını yardırmış, bir de ne baksınlar, üzüm tanesi çocuğun ağzında durmuyor mu? O günden sonra, paşalar, kadınlar ne isterlerse verilmesini emretmişler, çünkü arzu bizden gelmez. İşte böyle! Gerçi henüz **kadın** değilim ama, hep bir hesap. Ya, Marko, hemen hemen aynı şey, değil mi?

"Hem sen iyi çocuksun, Epamionda'nın da bir şeyler yapabileceğini bize ispat etmesine izin verirsin. Biz karşı mahçup düştü, ne mükemmel bir elebaşı olduğunu bize göstermek istiyor. Onların yelkenli kayığı ile bir kafile halinde gideceğiz. O başkanlık edecek ve bizi şaşırtacak. Anlaşıldı değil mi? Kıskançlık etmeyeceksin!..

Sevgilimi böyle paylaşmaktan son derece canım sıkılmakla birlikte, böğürtlenlere gittim. Zavallı Epaminonda da benim kadar acınacak haldeydi, fena bir çocuk olmadığını bana temin etti. Bunu biliyordum. Bununla beraber, el sıkışmamız pek hararetli olmadı.

Kayığına bindik. Bu, her yandan su alan köhne bir tekneydi. Durmadan su boşaltmak zorunda kalıyorduk. Bu işi özellikle amiral Epaminonda'nın kurmayını teşkil eden yedi piçkurusu görüyordu, bakımsız, besinsiz, üstübaşı perişan yedi "yiğit". Donlarının pencerelerinden amiralliğin bütün serveti görünüyordu, ama çocukların katlanamadığı yalnız bir şey vardır: Okula gitmek. Çok şükür bu felâketten onları Tuna kurtarıyordu.

Nerrantsula sevincinden deliye dönmüştü. Yazın bir sağanaktan sonraki havayı andıran ılık bir gündü, eğlencemiz her bakımdan mükemmel olacağa benziyordu. Herkes yerli yerindeydi, yalnız Nerrantsula kayığın başı ile kıçı arasında, tıpkı hendekte yaptığı gibi, atlayıp duruyor ve avazı çıktığı kadar haykırıyordu:

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

Kayığı pupayelken salıveren Epaminonda:

– "Gemi"yi parçalayacaksın! diye çıkışıyordu.

Bir gemi idare ettiğini sanarak ve dürbünü olmayışına üzülerek, micena direği gibi (hayali tabii, çünkü yalnız bir direğimiz vardı) dimdik duruyor, eliyle gözüne siper ederek ciddi bir tavırla dümencisine ihtar ediyordu:

– Dikkat, Papayani! Bu mavnalar üstümüze geliyorlar! Az sola kır! Çarpışarak birbirimize zarar verebiliriz!..

Sevgilimiz insafsızca atıldı:

– "Birbirimize" ne oluyor? Mavnalar, kayığını paramparça etmesinler, demek istiyorsun!

Nerrantsula bütün yol boyunca Epaminonda'ya böyle taşlar atmaktan geri durmadı, ama onun sırtında öyle bir "deniz kurdu" zarhı vardı ki, kendisini her türlü hücumlardan koruyordu. Samimi, imanlı, yiğitti ve günün birinde hizmetinde şerefli işler görecğini umduğu uzak yurdunun şanı uğrunda her fedakârlığa hazırdı. Yüreğini tutuşturan, erkenci tutkuların ateşiyle kavrulmuş yüzü, ne zaman bir görev başarmak gerekse, bir savaşçı ifadesi alırdı. Nehirde sık sık raslanan sarhoşlarla dolu kayıklardan birinin, her zamanki sırnaşıklıklarıyla karşımıza çıkmaması isabet oldu, yoksa Epaminonda "deniz savaşı"nı derhal kabul ederdi. "Gemi"sinin kötü durumu hakkında ona takılmaya kalkışsak, su alıyorsa kabahatin Tuna'da olduğu cevabını verirdi.

Muhakkak ki Epaminonda mükemmel bir denizci olmaya adaydı. Ah! Uğursuz kader! Ne diye hep en soylu ruhlara saldırmaktan zevk alırsın.

Bataklıkların topografyasını pek iyi bilen Epami-

nonda, kestirme yollardan tırmanan dağcılar gibi, Deltanın doğal kanallarından bizi büyük bir başarı ile geçirdi. Onda hem Don Kişot'luk, hem de biraz Sanşo Pansa'lık vardı. Kan ter içinde, durmadan çabalıyor, zavallı bir salkımsöğüdü müthiş bir düşman farzederek üstüne saldırıyor, kürek darbeleriyle dallarını kırıp geçiriyor, bazı sığ sazlıklardan geçerken, insana saldıran, ona da "bir defa saldırmış olan" kurtların her an karşımıza çıkabileceğini söyleyerek bizi dehşete düşürüyordu, bu tehlikeye karşı uzun bir bıçağı elinden bırakmıyor, canlarımızı korumak için çocukca tedbirler, alıyordu. Ama bir yandan da çamura saplanmaktan, o çileden çıkarıcı yolu şaşırmadan bizi koruyordu, en usta kayıkçılar bile böyle sonuçlara uğramaktan kendilerini kurtaramazlar, bu yüzden çok kere en neşeli ahbaplar nice âlemleri gözyaşları ve lânetler içinde sona erdirmişlerdir.

Güneşin doğmasından çok sonra yola çıkmıştık. Epaminonda daha öğleden çok önce, alkışlar arasında "demir attı".

Ve şenlik başladı...

*

Şenlik... Allah yardımcınız olsun, çünkü Nerrantsula, daha karaya, ayak basar basmaz günümüzü bize zehir etmekten geri kalmadı; yiğitliğini ödüllendirmek için gözümün önünde Epaminonda'yı öptü; gönlüm kalmasın diye de Epaminonda'nın gözü önünde beni öptü, böylece ikimizin de keyfini kaçırdı.

– Ah! More Marko! dedi Epaminonda: bu dert katlanılır şey değil! ölüyorum ben!

Kırdığı pota kendi de şaşarak Nerrantsula bön bön yüzümüze bakıyordu:

– İyi ama... niçin kızıyorsunuz? Haksızlık etmedim ki...

Epaminonda dişlerini gıcırdattı:

– ... Haksızlık etmedin Nerrantsula; haksızlık değil tabii ama gene de insanın yüreğini paralıyor işte!

Ve başını iki eliyle kavrayarak fundalar arasında kayboldu. Ben de başka bir yana kaçtım. Yedi bacaksız böğürtlenlerin peşinde çoktan ortadan kaybolmuştu.

Nerrantsula ikimizden birinin peşinden gitmedi, ama az sonra, ağzı yemişle dolu, uzaklarda var kuvvetiyle şarkı söylediğini duydum:

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

Binlerce kilometrekarelik bataklık bir alanın göbeğinde bulunuyorduk; burası insanın çalışkan ellerinin işlemek olanağını büsbütün kaybettiği, içine girilmez sazlıklarla kaplıdır. Cömert bir zorba olan Tuna onu, yağmurlu mevsimlerde hep önünde durulmaz suların tehdidi altında tutar. Burada göğün de yer kadar vahşi bir görünüşü vardır; sessizlik insana dehşet verir; sonsuzluklar sevgiye susamış kalplere hayatı olanaksız kılar. Kımıldayan bir yaprak, sallanan bir başak, boşluğu yırtan bir atmaca çığlığı, insana, yeryüzünde nasıl bir hiç olduğunu hissettirir. Küremizin saf "hükümdar"ı buraya binbir sıkıntı, binbir zahmet ve yara bere pahasına girebilir. Burada bir sonsuzluk tanrısı gibi gökte kanat geren akbabadan gıvıl gıvıl kaynaşan sineklere kadar her şey, yeryüzünün güzel hayatı-

nı zehir eden insana haykırırlar:

– Bizim aramızda kötülük edemezsin!

Nerrantsula'nın ahenkli nakaratı sanki bir tunç kubbenin altında gibi çınlıyor ve yanıbaşında böğürtlenleri gagalayan bir çulluğu hayran ediyordu. O canım sesin çağrısına uyarak sürükleniyordum. Epaminonda da bulunduğu yerden aynı şeyi yaptı ve az sonra, kocaman karpuzlarla kaplı bir düzlüğün iki ucundan başlarımız hemen aynı anda peyda oldu. Bizi görünce Nerrantsula el çırptı ve böğürtlenlere bulanmış çenelerimizin haline güldü. Onun yalnız parmakları boyanmıştı.

Nerrantsula'nın neşesi bize derdimizi unutturdu. Birbirimizin haline bakarak ikimiz de güldük. Sonra, bostancının çardağını göstererek bizi ellerimizden tutup sürükledi.

– Gelin bakalım kimmiş **pepenar!**

Burada elli yaşlarında bir çift oturuyordu, yarı Bulgar yarı Çingene olan bu insanlar, korkunç, paçavralara bürünmüşlerdi ve kendilerini besleyen toprak kadar yabani olmuşlardı. Bununla birlikte, çabucak uçup gitmiş bir güzelliğin izlerini taşıyan kadın, köpeği kovdu, geldi, karpuz isteyip istemediğimizi sordu. Meraklı gözlerle bizi süzerek:

– Çok güzel karpuzlarımız var, dedi.

Nerrantsula:

– Yok, dedi, biz böğürtlen yemeğe geldik. Eksik olma.

Kadın:

– Pekâlâ, dedi, ver bana elini bakayım, güzelim; fal söylemekte üstüme yoktur benim.

– Bak bakalım.

Falcı, kızın eline bir göz attı ve bir solukta:

– Küçük! dedi. Sen bir sevda çocuğusun, hayatın korkunç olacak, kaderin babanın milletinden bir çocuğun kaderine bağlı! Aman yüreğim dayanmıyor!

Arkadaşımızın elini bıraktı. Kulübesine gitti. Nerrantsula da dişi bir geyik gibi kaçıyordu.

Ona yetiştik. İkimiz bir ağızdan:

– Baban ne millettendi? diye sorduk.

Pek heyecanlıydı:

– Rahat bırakın beni, diye haykırdı. Babamı bilmiyorum ben! Dedimdi ya size! Rahat bırakın beni!

Gidip bir söğüdün gölgesine uzandı. Şaşkın şaşkın peşinden gittik. Bu derece hırçınlaştığı hiç görülmemişti. Biz usulca yanına yaklaşırken:

– Defolun!.. diye bağırdı, gözüm görmesin sizi de, falınızı da...

Hoppala!.. nerden olmuştu **bizim falımız!**

Epaminonda yere serildi ve uyudu. Ben de yatmak istedim ama, **defolun sözü kalbimi** burkuyordu. En güzel sözler fısıldayan dudakları, en tatlı şeyler anlatan gözleri ilk defa olarak bu derece kabalaşıyordu: **Defolun...** O kadar nazik, o kadar ince bir kız, kaba mahalle karıları gibi söz etsin! Ne gücüne gidiyordu insanın!

Sevdanın bu acı taraflarını düşünürken bir yandan da Nerrantsula'nın yanında oturmuş, ördüğüm küçük bir sepete iri böğürtlenleri yerleştiriyordum, derken, Nerrantsula'nın güzel elleri gözlerimin önüne geldi ve bir büyülü değnekle dokunmuş gibi bütün acılarımı silip süpürdü. Mutlu bir halde durdum ve onu seyrettim: Arkamda çömelmiş, dizlerimin üstündeki di-

kenli dallardan böğürtlenleri koparıyor ve sevinçten donakalan sol elimdeki sepete onları düzenle diziyordu. Bir yandan da kulağıma fısıldıyordu:

– Bana mı hazırlıyorsun onu?.. Marko.. Bana mı? Demek darıldın... Ne iyi çocuksun sen! Seni ne çok seviyorum! Ne olur, kusuruma bakma benim!

Nefesi yanağımı yakıyordu. Kulağımı dudaklarına yasladım, başım zonkluyordu.

Epaminonda uyandı. Arkaüstü yattığı yerden göğü seyretti:

– Fırtına geliyor, dedi.

Ve iki parmağını ağzına götürerek ıslıkla toplanma işaretini verdi.

Ben de onun gibi yere uzandım, Nerrantsula, elinde sepet, aramızdan geçiyor ve gene kendine has usulle bize zehrini akıtmaya başlıyordu. Böğürtlenleri alarak, önce ayrı ayrı öpüyor, sonra bir benim ağzıma, bir Epaminonda'nın ağzına veriyordu. Bir yandan da her seferinde mırıldanıyordu:

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

Yediğimiz böğürtlen değil birer kor parçasıydı, oysa hiç farkında olmadan, bütün saflığıyla devam ediyordu.

Sonunda Epaminonda dayanamadı:

– Aman! Nerrantsula! Aman!

Ve tehditli bir tavırla doğruldu:

– Allah vere de bir fırtına güneş batmadan bizi suyun dibine yollasa!.. Ben ölüyorum!..

Fırtınayı davet etmeye hacet yoktu. Zaten geliyordu. Epaminonda gerçekten fırtınanın bizi Tuna'nın tam ortasında yakalamasını istiyormuş gibi oraya bir an önce varmak için elinden geleni yapıyordu.

Maçin koyunda, kayığımız geçit önünden kudurmuş gibi geçerken, kıyıdan balıkçılar seslendi:

– Tuna'ya girmeyin! Sular kabardı! Kimse yardımınıza gelemez!..

Epaminonda, dümen elinde, ağır, kör, ve merhametsiz, kayığının yüzünü İbrail'e çevirdi, tayfaları da, söz dinleyerek, yaptıkları işten âdeta gurur duyarak, durmadan suyu boşaltıyorlardı.

Burunda oturan Nerrantsula, etrafı kayıtsız gözlerle seyrediyordu. Tuna'nın, kabardığı zaman bile, kendisini boğamayacağını biliyordu. Çocuklara acımaya gelince, böyle bir şeytanın kalbinde acımaya ne kadar yer olduğunu kim bilebilir? Zaten sorumluluk Epaminonda'nındı, onun yiğitliği bacaksızları öylesine sarhoş ediyordu ki, tehlike yaklaştıkça büsbütün mest olup nâra atıyorlardı.

– Yaşasın Yunanistan! Yaşasın Yunan donanması!

Sonra habire su boşaltıyorlardı.

Ama nehrin ortasına gelince kayığımızı suyla dolduran bir hortum, çalışmalarına engel oldu.

"Amiral" dümenini bırakarak ve soyunmaya başlayarak emir verdi:

– Soyunun!

Emri yerine getirecek kadar vakit bulmuş bulmamıştık ki kayık battı, Nerrantsula, artık Yunan donanmasını unutmuş olan küçüklere seslendi:

– Sırtımızda elele tutunun.

Kumlu dalgalardan bir an etrafı göremez olduk, sonra buluştuk ve birbirimize kavuştuk. Çocuklar işin önemini fark etmedikleri için, gülüşüyorlardı.

Ne çare ki bir dakika sonra, gökten çağlayanlar inmeye başladı, fırtına kudurmuşçasına Tuna'yı süpürdü. Burnumuzun ucunu görmeye imkân yoktu. Etraf zifiri karanlıktı ve yerden yıldızlara kadar ortalık sudan ibaret kalmıştı.

Öteki iki grupla yalnız yüzen yumurcaktan ayrı düşmüş, elimden geldiği kadar çabalayıp dururken, iki küçük arkadaşımın birbirine sarılmış kollarını uzun süre sırtımda hissettim, sonra ansızın bir ayrılış... bir daha bir şey göremedim. Tek başıma kalmıştım.

Dalgalardan baş alabildiğim kadar sağı solu araştırdım, ama çaresiz, Tanrının melek taburlarının saflarında saf ruhlara ihtiyacı olduğu bilinir, bize yardım etmek için kederli bir kalabalığın birikmiş olduğu kıyıya vardığımız zaman, yedi küçükten üçünün ruhu artık göklerin yolunu tutmuştu bile.

Bu olay eylülün ilk haftalarında olmuştu, o mevsimde gecikmiş böğürtlenler İbrail'in cesur çocuklarının can attıkları bir yemiştir. Ölümü akıllarına bile getirmeden giderler, ama bazen de onları yalnız, yabani hayvanların malı olan o uğursuz çalı yemişinden ağızları kulaklarına kadar kararmış bir halde, Tuna'dan çıkardıkları olur.

*

Ölü yaprakla mevsimi güz... Yüreğim kadar hüzünlü ekim ayı... Kuru bir rüzgârın şehirde dolaştırdığı ölü yapraklar ve hüzün.

Nerrantsula, biraz daha kalın giyinmiş bir halde,

yine omuzunda sırığı ile koşup durmaktadır, ama kovaları cıva ile dolu değildir; artık kovalarda güneşler titreşmiyor, gök de kışlık urbalarını giyindi.

– Marko, bu kış odamda kabak kaynatır yeriz!

Öğleden sonraki boş zamanlarını yine Kalimeresk sokağı ile ben ve köpekleri arasında geçiriyor, artık büyüdü köpekleri, hanımları gibi güzel ve avaredirler.

– Marko, gel bak, Leu, hendeği benimle birlikte nasıl atlıyor! Şimdi hendeğe dökme boruları döşüyor ve birbirine ekliyorlar. Atlamak şimdi daha tehlikeli oldu, çukura düşecek olursa insanın kafası patlayabilir. Ama ben gene atlıyorum! Gel gör...

Bitmez tükenmez gevezeliklerini dinliyorum, beni köpekleri gibi okşayıp avutmasından hoşlanıyorum, ama artık odamdan bir yere kımıldamıyorum, avlumuzdan dışarı çıkmıyorum. Epaminonda da artık beni görmeye gelmiyor. Bu bölüşme ikimizi de öldürüyor. Böyle sürüp gidemez hep. Kendi hesabıma ben nasıl ve ne pahasına olursa olsun bu işkencenin sonunun gelmesini tercih edeceğim!

Sonu geldi, ama bu, hummalı kıskançlığımın tahmin ettiği en acı sonuçlardan bile bambaşka bir şey oldu.

Bir gün sokakta kızılca kıyamet koptu: Sanki şehrin üstüne bir âfet inmiş gibi, kadınlar, çocuklar, köpekler, hep bir ağızdan bağrışıyorlardı.

Belediye, köpekleri toplatıyordu, korkunç kafeslerıyle birtakım adamlar ve onları halkın gazabından kurtaracak olan polis. Alaycı bir gülüşle sırıtan, gözleri kin dolu iki çingene, ellerinde uçlarına bakır telden birer kement takılı sopalarıyla domuzuna koşuyor, so-

payı uzatıyor ve kemendi, sesini çıkarmayan zavallı köpeklerin boyunlarına geçiriyorlardı. Böylece yakalanan köpek, yarı boğulmuş bir halde, bir leş gibi sürüklenerek kafeste yığılan sürünün içine kabaca atılıyordu.

Bütün kiracılar dışarı fırlamışlardı, öfkeliydiler ve baldırlarına çarpan gülünç kılıcıyla polisin orada durmasına aldırmadan kavga çıkarmaya hazırdılar. Herkes kendi köpeğini çağırıyor ve bir hazine gibi onu bağrına basarak kaçıyordu.

Komşular seslendiler:

– Hey... Saka kız!.. Köpeklerini kolla!

Sahi, Nerrantsula nerede? Herhalde tulumbaya gitmiş olacak. Köpeklerini kapattığı ambara koştum: Leu meydanda yok! Çingeneler de ortadan kayboldular, (derisini diri diri yüzmek için) götürdüler mi, yoksa tulumba başında mı, ya da bir yerde bir haltlar mı karıştırıyor, ne bileyim ben?

Deliye döndüm. Ne yapacağımı, nereye koşacağımı bilemiyordum, derken Nerrantsula göründü! Yalnızdı. Umduğum gibi Leu da yanında değildi. Uzaktan bir elinde boş kovalar, salına salına geliyordu, birden gözleri dehşetle açıldı, çingenelerin oradan geçtiğini bir bakışta anladı, bana doğru koştu:

– Köpekler orada mı?

– Leu yok!

Çılgına döndü, bir kasırga gibi yerinden fırladı, çingenelerin peşine düştü ve yolda, kırılmış, sivri keskin ne kadar taş bulduysa topladı. Ben de beraber gidiyor ve ceplerimi taş dolduruyordum. Çingenelere boyun eğdirmek için onları taşa tutmaktan başka çare olmadığını biliyordum.

Çingenelerin geçtiğini görmüş olan ahalinin rehberliğiyle o iğrenç ölüm arabasını yakalamakta gecikmedik, ama nerede? Tabii o Allahın belası hendekli Kalimeresk sokağında! Epaminonda orada, kafeste Leu'yu görmüş, bize seslendi:

– Leu orada! Çingenelere hücum!

Bir taş yağmuru başladı! Üçümüz de atıyorduk, ama Nerrantsula'nın sol eliyle attığı taşlar hedefe isabet ediyor, çingeneleri, arabacıyı ve polisi yaralıyordu, başları kan içinde kaçmaya başladılar.

Kafesi devirdik. Bütün köpekler kaçtılar. Polis takviye ile geldiği zaman, bizim Leu ile birlikte Epaminonda'nın ahırında saklandığımızı söyleyecek kimse bulamadılar.

İki saat sonra fareler gibi dışarı çıkıyorduk.

Sokak bomboştu... Bir fırtına gurubu... Pencere camları birer altın parçası. Mevsimin son yaprakları, güçlükle tutundukları dallarda sanki kana bulanmışlar gibi.

Uçsuz bucaksız bir mezar gibi karanlık olan hendeğe bile kenarlarını bakırlaştıran ve dibe yerleştirilen boruları hayal meyal belli eden yaldızlı ışıklar sızıyor...

Nerrantsula, büyülenmiş gibi hendeği seyrediyor ve köpeğini bağrına basıyor. Atlamak için duyduğu arzuyu yenmeğe çalışıyor gibi bir hali var.

– Hadi, dedim, hadi gidelim mahallemize!..

Ve her evin önünde bırakılan dar köprüden hendeği geçtim, ama o arkamdan gelmiyor. Leu'yu yere bırakıyor. Epaminonda'yı öpüyor hendeği atlıyor, be-

ni öpüyor:

Nerrantsula fundoti!

Sonra, peşinden köpeği, gene Epaminonda'nın tarafına atlıyor:

Nerrantsula fundoti!

Gitgide daha hızlanarak bıçak gibi bir öpüş bana, bir de Epaminonda'ya, sonra hendeğin üstünden **Nerrantsula fundoti** diyerek köpekle birlikte bir atlayış.

Zavallı rakibim, kapısının önünde sapsarı ve taş kesilmiş bir halde:

– Aman!.. Aman! Nerrantsi-mu! Öldür beni daha iyi! Öldür beni, diye haykırıyor.

Benim tarafıma bir daha atlasın da yakalayıp eve sürükleyeyim diyordum ki, tam hızlandığı sırada Leu eteğini kavradı: Kısa bir çığlık ve Nerrantsula hendeğin dibinde kayboldu!..

Hemen bayılmışım.

Bu kazadan sonrasını ancak hayal meyal hatırlıyorum, çünkü üç gün üç gece humma ve sayıklama nöbetleri içinde çırpınırken hayalle gerçeği birbirine karıştırdım.

Kadın bağrışmaları işittiğimi ve koşuşan gölgeler, sonra iki kapalı göz, kırmızı, baştanbaşa kana boyan-

mış bir yüz, pıhtılaşmış saçlar ve patlamış bir kafatası gördüğümü hatırlıyorum. Bir arabanın uğursuz hastaneye doğru götürdüğü güzel Nerrantsula'mız işte buydu.

Bu bir acının sonuydu...

Ve bir başkasının, yıllarca süren, çok daha korkunç bir acının başlangıcı.

İKİNCİ BÖLÜM

Por-ta-kal, limo-o-n!.. (Hay boynu kırılası!) benim önden çektiğim, Epaminonda'nın arkadan ittiği bir el arabasıyla beş yıldır, portakal satıyorduk!

Anamla babam ölmüştü... Epaminonda'nın anası babası da ölmüştü. Mirasa konduğumuz için rahatça yaşayabilirdik, ama İbrail sokaklarında limon, portakal satıyorduk işte, çünkü iyileştiğinin ertesi günü bizim Nerrantsula, bize bir Allahaısmarladık demeden bir hatıra bile bırakmadan hastaneden sır oluvermişti.

Por-ta-kal yirmi paraya! Li-mo-n on paraya! (Hay boynu kırılası!!) Rüzgârda, yağmurda, boğucu sıcaklarda... gözlerimiz hep pencerelerde, kapılarda, Nerrantsula'mız ne zaman karşımıza çıkacak diye!

Beş yıl!

Artık koca "adamlar" olmuştuk... İkimiz de iri yarıydık, esmerdik... Sakal ve bıyıklar kıvırcık, yakışıklıydık da üstelik. Ama ne baygın baygın bakardı gözlerimiz! Dünyadan el etek çekmeye andiçtiğine pişman olmuş iki genç rahip gibiydik.

Por-ta-kal, Li-mo-on! (Ah başımıza gelenler!) Bütün caddelerin, bütün sokakların aynı çamurunu tabanlarımız yüz kere tepmişti!. Gözlerimiz aynı kapılara, aynı pencerelere bin kere çevrilmişti... Kapılı pen-

cereli evler, usanç verici bir şekilde yanyana dizilmiş evler. Erkekler, kadınlar, durmadan giren, çıkan, esneyen insanlar...

Bütün bunlar günün birinde yok oluverse kılımız bile kıpırdamazdı, çünkü biz yalnız güzel Nerrantsula'mızı arıyorduk!

Por-ta-kal yirmi paraya! Li-mo-o-n on paraya! Araba duruyor... Araba yürüyor... Ben önden çekiyorum, Epaminonda arkadan itiyor... Günde kaç bin kere ağzımızdan aynı önemsiz sözler dökülüyor: **Portakal! Limon! Yirmi paraya! On paraya!**

Nerde kapalı bir perde görsek ardında muhakkak Nerrantsula'nın saklandığına hükmettiğimiz için hemen bir ağızdan başlarız:

Nerrantsula fundoti!
Deniz kıyısında, kumsalda,

Nerrantsula fundoti!
Bir bâkire etekliğini çitiliyordu,

Nerrantsula fundoti... Olabilir mi ki sen bunu işitesin de cevap vermeyesin? Elinden gelir mi hiç?

– Aman, Marko, aman!.. Ölüyorum ben! Derdin ettiği yaman, dertsizin hali duman.[1]

*

Evet, içinde oturan doymuş insanların kalpleri

(1) Romen atasözü.

kadar sessiz ve soğuk aristokrat mahallelerinden tutun da gürültülü, şamatalı ve pis, fakat çok daha insan, en aşağı tabakanın oturduğu kenar mahallelere kadar bütün şehri karış karış dolaşmıştık. **Düğün gecesi kaçmış nişanlılarını arıyorlarmış gibi gözlerini pencerelerden ayırmayarak sızlanan** iki satıcının gizemiyle bunlar daha çok ilgileniyorlardı.

(Ey bilinmeyen halk! İnsan ruhunan felaketlerini ancak sen sezebilirsin, çünkü hayatın bütün felaketlerine yalnız sen uğramışsındır! Feleğin her türlü çemberinden geçtiğin için bütün dertlilerin hemderdisin.)

Ellerimiz durmadan limon, portakal dağıtır ve metelik toplar. Ah! Derdimiz bu değil bizim: Aklımız bambaşka yerdedir; başımız fırıldaklar gibi döner; sokak kopillerinin mallarımızı aşırdığını fark etmeyiz bile...

Uçurtmalarımızın bir zamanlar sebep olduğu bütün kinler silinmişti... Artık kimse bize taş atmıyor... kimse bize kızmıyor. Tatlı, mahzun bakışlı iki koyun, otomatlar gibi hareket eden dalgın iki insan olduk. En sıkılgan kızların sivri birer kavun gibi kabarmış göğüslerini yaklaştırmak cesaretinde bulunmaları, elleriyle sakallarımızı okşamaları boşunadır; hiçbiri Nerrantsula'mızın yerini tutamaz!

– **Vre** Marko!

– **Vre** Epaminonda!

Her gece, karanlıkta, yataklarımıza uzanmış bir halde, sıcak bir iniltiyi andıran bu çağırışlarla ezeli sorularımızı tekrarlarız!..

– Bizi böyle insafsızca nasıl bırakıp gidebildi?

– Güzel Nerrantsula'mız sevdasını acaba kiminle, hey Allahım, kiminle paylaşıyor?

– Evlendi mi ki? (Ah! Aman!)
– **Aman,** Nerrantsula!
– Nerrantsi! Nerrantso! Neredesin?

Gevşek kollarımızı görünmeyen tavana, mutluluğumuzu, bizim mutluluğumuzu gizleyen hazin sonsuzluğa doğru kalkıyor...

Bizim mi? Elbette ya, **ikimizin** mutluluğu. Epaminonda ile benim, ortak mutluluğumuz, **bizim** Nerrantsula'mız!

Eskiden üzen, karıştıran, kin doğuran şeyler istemiş olabiliriz, ama artık hiçbir şey istemiyoruz. Bugün ve hayli zamandan beri, Nerrantsula'nın ortadan kaybolarak kalplerimizi de birlikte götürdüğü günden beri sert yüzlü, **saflığı** içinde şehvetli sevgilimizden, bizi anlamadığımız çeşitten bir aşkla seven arkadaş – kadından başka bir aradığımız yok.

Bu aşk, bu arkadaş – kadın, hayret ifadesi taşıyan bu yüz ve şehvetli saflık, bütün bunlar bizim mutluluğumuzdu ve hiçbir şey onun yerini dolduramazdı.

Erkek! Kadın sana arkadaş olabilse en iyi karıdan daha büyüktür, en şehvetli metresten daha eksiksizdir ve erkeğin erkeğe gösterebileceği dostluğu fersah fersah geride bırakır, çünkü kadın, bizi besleyen ve mutlu kılan toprak ana gibi çeşitli ve karışıktır.

Nerde **bizim** Nerrantsula'mız, nerde, ayaklarına kapanarak diyelim ki ona:

– Dost! Dost! Biz anlaştık aramızda! Bize önlüğünü ver, gündüzleri ikonamız olsun, geceleri de başımızın yastığı! Mübarek tasvirler gibi öpelim gündüzleri onu! Geceleri de, kardeşçe yatışmış dudaklarımızı değdirelim ona! Çünkü biz anlaştık aramızda! Bize önlüğünü ver!

*

Evet, ben önden çekiyordum, Epaminonda

Por-ta-kal, Li-mo-o-n! (Kahrolası, yere batası! Ah başımıza gelenler!)

Böylece bütün şehri yüzlerce, yüzlerce defa dolaşmıştık, yalnız bir sokağa, daha doğrusu bir sokak parçasına ayak atmamıştık.

Aşağı Tuna'yı kâh ateşli, kâh usançlı bir gözle seyreden bir kahpedir İbrail. İbrail'in, belki yeryüzünde eşi olmayan bir planı vardır. Merkezini teşkil eden çekirdekten sekiz sokak ve iki bulvar, belini kavrayan ve onu Tuna'ya cazip bir odalık gibi gösteren kollara benzer, ama yosma rahatsız olmasın diye de dört cadde bu on kolun hamlesini keser, tıpkı yelpazenin şeritleri gibi bu kolları birbirine bağlar.

Nehirden başlayarak bir yarım daire çizdikten sonra tekrar nehre varan ve sonuna doğru kapılarının numarası altı yüzü bulan bu uzun uçsuz bucaksız on yolun herbiri, aradan geçen caddelere rağmen başından sonuna kadar aynı adı taşırlar. Ama birörneklikten hoşlanmayan halk, büyük caddelerin böylece ayırdığı parçaları kendi mantığına göre adlar vermiş, Yahudi, Yunan, Rus, Çingene mahalleleri böylece meydana gelmiştir.

Bu mahallelerden hiç ayak basmadığımız biri **Çukur** adını taşır ve **Birleşme** sokağının bir parçasını teşkil eder. Ne tuhaf bir tesadüf, bu adlar! Çünkü **Çukur,** bir Tuna limanının cinsel açlığına gençliğini sunmaya koşan kadın için gerçek bir çukurdu ve bütün sokağın taşıdığı **Birleşme** adı da tarihsel bir addı: Türkler zamanında sağlamlaştırılmış şehri koruyan hendek eskiden buradaymış: İbrail'in sonradan genişlemesi sı-

rasında sokak olan eski hendeğe **Strada Unirei**– Birleşme Sokağı adı verilmiş...

Ama halkın belleği neden acaba Çukur adını yalnız sokağın geceleri yüz kırmızı feneriyle ışıldayan bu bölümü için korumuş? O devirden kalma açık saçık bir Romen şarkısı bunu açıklar:

Çukurda, yavrum, Çukurda
Bir frank verip girer de
Erkek ve dişi köpekler
Bir halt karıştırırlar...[1]

Çukur'da namuslu ev kalmamış gibidir. "Dişi köpek"ler burasını istila ettikçe, mal sahipleri evlerini mamalara yüksek fiyatla satıyorlardı, çünkü burada "karıştırılan halt"lar, her türlü haltların aynı utanmazlıkla karıştırıldığı günümüz toplumunun öteki işleriyle birlikte hayli para getiriyordu.

Artık namuslu aile kalmamıştı. Analar, babalar görüyorlardı ki, bu sokakta doğan çocuklar daha erkenden belâlı olmaya başlıyorlardı. Kızlara gelince, namuslarıyla evlenseler bile halleri ve sözleri öteki "dişi köpekler"den hiç de farklı olmuyordu, çünkü:

Diana hamamından tut
Tâ Milano fabrikasına,
Yalnız Stane'nin sesi duyulur.
Gel, yavrum! bak, na, na, na!

---

(1) Romence: Pe Şantz, craiule, pe Şantz
Unde intri cu un sfantz
Câinti si catzelele.
İsi innod belelele

Diana hamamı ve Milano'nun fabrikası Çukur sokağının Victoria ve Galatz caddeleriyle kesiştiği iki köşesini teşkil ediyorlardı.

Çok kere oradan geçer ve arabamızı köşede durdururduk ama... Nerrantsula'mızın bu cehennemde bulunabileceği gibi ağıza alınmaz bir düşünceye karşı aklımız, gözlerimiz, bütün duygularımız isyan ediyordu. Ne Epaminonda ne de ben asla bu iğrenç sözü söylemeye cesaret edememiştik.

Sokağın iki ucundan biri önünde taş kesilerek bir an, maskeli baloya gidecekmiş gibi giyinmiş, kapılarda itişip yoldan geçenlere patlak bir sesle laf atan ve onları kollarından tutup çeken dizi dizi kızları seyrederdik. Birbirlerinin enselerine tutunmuş, ceketlerini tozlar içinde sürükleyen tüysüz sarhoşlar, gözleri dışarı fırlamış, arkalarında kemanını gıcırdatan sefil bir çingene ile avaz avaz bağırırlardı. Kaşla göz arasında birinin karnını deşivermek bunlar için işten bile değildi.

Uzaktan bu korkunç şeylere bakar, sonra göz göze gelir ve ağzımızı açmadan yolumuza devam ederdik.

*

Ama bir gün –güzel bir bahar günü– Çukur önünde portakallarımızla geçerken öyle bir belirtiyle karşılaştık ki, olduğumuz yerde donakaldık; elimizden gelmedi geçip gitmek; elimizden gelmedi!

Vakit akşamdı. Un fabrikasının yanından geçiyorduk, derken kızışmış erkek ve dişi köpeklerden (hem de sahici köpeklerden) bir sürü, Çukur sokağından çıkarak bacaklarımız ve araba arasına tıkıldılar. Aynı anda, Epaminonda'nın insanlıktan çıkmış bir sesle haykırdığını duydum:

– Leu! Leu!

Bu çığlık beni titretti, bu haykırış üzerine iri ve güçlü bir köpek, kafasına bir sopa yemiş gibi sürüden ayrıldı, pantolonlarımızı kokladı ve hemen öteki tutkusunun peşine düştü.

– **Aman,** Marko, **Aman** Epaminonda o mudur? Öyleyse? Nasıl? Kimin evinde? Ne?

Malımızı yüzüstü bırakarak onlardan daha kudurmuş bir halde köpeklerin ardından koşmaya başladık. Bazen arkalarına karışarak, birleşmelerini bozmaya çalışarak, Galatz Caddesiyle, Kuza bulvarı, Meryem kilisesi ve Carol bulvarı arasındaki dörtgende hep birlikte düşüp kalkarken, bir meyhaneci birkaç teneke suyu sürünün üstüne boşaltarak köpekleri dağıttı.

– Leu! Leu! diye bağırdık.

Köpek ıslanmış derisini kuvvetle silkeledi ve biraz yorgun bir halde ve daha büyük bir dikkatle, ama beş yıl önceki küçüklük anılarını diriltmeye belleği yetmeyerek, dalgın dalgın, isteksiz bizi kokladı.

– Sahiden Leu mu ki?

Hiç de emin değildik. Ne derisi, ne bakışı eskisine benziyordu. (Kimbilir, belki köpek de hakkımızda aynı şeyleri düşünüyordu.) Ama, kayıtsız, aklı başka yerde, okşanmasına ses çıkarmadı.

– Gel arabamıza gidelim, köpeğin peşine takılırız, dedim.

Arabamız nasılsa hâlâ bıraktığımız yerde duruyordu, ama içindeki üç yüz portakal ve limondan, ancak kırk kadarı kalmıştı, gelip geçenler bizim kadar kaçık satıcılar için bunun bir önemi olmadığına hükmetmiş olacaklardı.

Portakallarla limonların kaybı bir şey değildi. O

unutulmaz günün gecesi, hiç var olmamış gibi, ortadan yok olan arabanın kaybı da bir şey değildi. Çünkü gerçekten Nerrantsula'mızın Leu'su olan ve bizi hanımının evi önüne götüren Leu'nun peşinden giderken az kalsın yüreğimize incekti, Nerrantsula'mızın, sert yüzlü ve saflığı içinde şehvetli arkadaşımızın dünyada eşi az olmayan o "Çukur"lardan birinde oturduğunu, artık bir kahpeden başka bir şey olmadığını öğrenirsin de nasıl yüreğine inmez!..

İlkin bundan haberimiz yoktu ve böyle bir şeye asla ihtimal vermek istemiyorduk. Köpeğin peşinden gidiyorduk... Çukur sokağına girdiğini görünce güvenimiz kalmadı:

– Yok, Leu değil bu!..

Ama peşinden de ayrılmadık ve tatlı sözleri bize acı birer hakaret gibi gelen kızların sarkıntılıkları arasından yükü hayli hafiflemiş arabamızı sürüklüyorduk.

Köpek açık bir kapıdan dosdoğru içeri daldı, peşinden gelenlere bir göz bile atmadan ortadan kayboldu. Evi gözden geçirdik. Bütün Çukur'un en zengin eviydi, hatta cephesindeki süslerle güzel bile denilebilirdi, kapalı storlarıyla ciddi bir hali vardı, ama kapısında kırmızı fener eksik değildi, hem de yaldızlı bir fener...

Epaminonda:

– Birinci sınıf bir hane, diye mırıldandı.

Çukur'da bu neviden iki üç ev olduğunu biliyorduk, bunlara gemi kaptanlarıyla kibar evli adamlar devam ederlerdi. Bu evlerde kızların sayısı çok değildir, ama bunlar pek genç ve güzel şeylerdi. Pencerelerde ve kapılarda görünmezlerdi: "Ciddi" evlerdi bunlar.

– Ne yapacağız Marko?

– Hele bir bağıralım bakalım.

Gözlerimizi kâh pencerelere, kâh bir avuçtan ibaret yemişlerimize çevirerek bir ağızdan tutturduk:

– **Por-ta-kal, Li-mo-o-n!** (Boynu kırılası! Allahtan bulası!)

Sonra göz göze bakıştık:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bâkire etekliğini çitiliyordu,
Nerrantsula fundoti!

Allah kimseye böyle dakikalar geçirtmesin!

Ben pencerelere bakmaya cesaret edemiyordum, ama buna cesaret eden Epaminonda birden yıldırımla vurulmuşa döndü. Gözlerini kapayıp arabanın arkalığına dayanarak:

– **Ama-a-an!** diye inledi.

Aynı anda bir pencerenin açıldığını ve bir sesin – güzel, âdeta âşina, ama mezar ötesinden geliyormuş gibi boğuk bir sesin – haykırdığını işittim:

– Aa!.. Siz misiniz, Marko! Epaminonda! Gelin çabuk!

Ve pencere kapandı. Stor inerken gıcırdadı.

Ben gene bakmamış, gene bir şey görmemiştim ama... Allah böyle bir felaketi düşmanıma göstermesin! Ölümden bin beter bu...

*

Bir cenaze peşinde gider gibi ağır adımlarla avlu-

ya, sonra eve girdik; bizi Nerrantsula, bizim Nerrantsula'mız içeri aldı. Sabahlığı ve terlikleriyle güzel bir kadındı, güzeldi ve bütün ruhları bâkir kalanlar gibi saftı, bakışı bir çocuk bakışı kadar masumdu ve hiç boyanmamıştı. Her yanından "Macar usulü" kaldırılmış olan gür saçları tek süsünü teşkil ediyordu.

Bizi sofanın eşiğinde bekliyordu, ellerimizi kavrayarak hararetle sıktı:

– Hay Allah... Marko... Epaminonda... Öldünüz sanıyordum? Nedir bu asık suratlar? Gelin benim odama! Konuşacağım çok şeyler var... Şu sakallarınızla ne kadar güzelleşmişsiniz! Ama bana öyle bakmanız hoşuma gitmiyor: Ne oldu canım?

Sonra, bizi sürükleyerek, salonun kapısını hızla açtı ve kötü bir sesle bağırdı:

– Hey **Kafeci!** Üç "okkalı" kahve, "en âlâsından" sigara! Benim odama! Hem bugün kimse rahatsız etmesin beni: Anlaşıldı mı?

– Ama, kızım...

Üç bahriyeli ile üç kadının, üç gerçek aşk kadınının kahve içtikleri salonda şişko bir mama, tam anlamıyle bir **kodoşka,** bu sözleri mırıldanmaya kalkışınca Nerrantsula köpürerek lafını ağzında bırakmıştı:

– Ne olmuş? Ne diyorsun?

– Ama... Anikutsa, güzelim. Nasıl çıkarsın bu türlü...

– **Bu türlü...** Ne? Al sana!

Ve bir sehpayı bir tekmede yere devirerek üstündeki vazoyu kırdı.

Mama sızıldanmaya başladı:

– Anika! Anikutsa! Büsbütün aklını kaçırıyorsun, kızım. Ne oluyor canım! Artık sana laf da mı söylen-

meyecek! İşte bu çocuklara yüz vermenin sonu!

Nerrantsula ateş püsküren haliyle büsbütün güzelleşmiş, vazonun parçalarını toplayarak **kafeci'**nin önlüğüne atan patronun hareketlerini, onu boğmak istermiş gibi şimşek çakan vakur bakışlarla izliyordu. Kahveci küs küs uzaklaştı. **Mama,** canı sıkılmış bir tavırla, ama sesini çıkarmadan salona girdi.

Beş yıl aradıktan sonra bu "birinci sınıf hane"de bulduğumuz ve şimdi Anikutsa diye çağırdıkları kadın:

– Gelin benimle! Buluştuğumuza öyle sevindim ki! dedi.

Daha ağzımızı açıp tek söz söylemeden, uzun bir koridordan, sonra küçük bir sofadan geçerek bir odaya götürüldük. Burada Çukur sokağının korkunçluğunu hatıra getirecek bir şey yoktu. Bu mahremiyette gördüğümüz bütün düzen ve düzensizlikte öyle masum, öyle çocuukça bir saflık vardı ki, acaba korkulu bir düş mü görüyorum diye kendi kendimi yokluyordum.

Tavan baştanbaşa çiçekli akasya dallarıyle örtülmüştü, bu çiçeklerin kokusundan başımız dönüyordu. Solmuş çiçeklerden bir tabaka da zemini ve eşyaları kaplıyordu. Bol süslerle doldurulmuş karyola, âdeta bir kukla yatağıydı, ama kukla yerine orada Leu, bir paşa gibi kurulmuş keyif çatıyordu. Güzel yatak örtüsünün her yanı onun çamurlu ayaklarının izini taşıyordu. Köpek bize meraklı gözlerle baktı, kuyruğunu ahbapça salladı ve bu sefer rahat rahat bizi koklamak için yere atladı.

Zavallı arkadaşımız sordu:

– Leu'yu bir görüşte tanıdınız mı?

Ağzımızı açmıyorduk. Alıklar gibi gözgöze bakışarak ne düşüneceğimizi, ne söyleyeceğimizi, nasıl bir tavır takınacağımızı araştırıyorduk.

– Amma yaptınız!.. Dostlarım... Neye sıkılıyor canınız öyle? Durun: Belki biraz eğlenirsiniz...

Boynumuza sarılarak ikimizi de yanaklarımızdan öptü, sonra birbirinden az mesafe ile odanın tam ortasına konulmuş iki sedirin üstünden, eskiden, hayatına mal olmasına ramak kalan hendeğin üstünde yaptığı gibi, unutulmaz nakaratını tekrarlayarak atlamaya başladı:

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

Bizi bir hamlede geçmişe götüren bu hareket karşısında Epaminonda da, ben de kalplerimizin buruk bir acıyla kabardığını duyduk... dudaklarımız titremeye başladı... gözlerimizden bol yaşlar boşandı. Ama o bir şey görmüyordu. Uzun boylu, güzel ve tepeden tırnağa kusursuzdu, eşsiz güzellikteki bacaklarını göstererek ve erkekleri boğuşturmak için yaratılmış körpe memelerini titreterek bir yandan bir yana durmadan atlıyordu.

Kafeci, parlak nikel tepsisiyle içeri girdi. Arkamızı dönerek gizlice gözlerimizi sildik. Nerrantsula, uşağı savarak elinden tepsiyi aldı, sedirlerin arasına yerleştirdiği bir taburenin üstüne koydu ve bir koltuğu çekerek, kahveleri dizine alıp oraya yerleştirdi. Sonra, sakin, ciddi bir tavırla bir sigara yaktı ve sevimli bir halle bizi seyre koyuldu.

Biz hâlâ ayaktaydık. İki eliyle sedirlere vurarak:

– Gelin, dedi, gelin, somurtkanlar! Buraya... Biriniz sağıma, biriniz soluma, ikinizin de ayrı birer yeri olsun ki, böğürtlenler zamanındaki gibi küsüşmeyin... Bir şey söyleyin Allah aşkınıza! Sizi böyle dut yemiş bülbüle döndüren güzelliğim mi? Sahiden güzel miyim?

(Kekelemeye başladık.)

– Gü–zel, Nerrantsula... güneşe tutulmuş bir elmas gibi!

– Gü–zel... Nerrantsula... güzel çocukluğumuzun rüyaları gibi.

– ... Ama ne yazık ki...

– Evet, yazık...

– Böyle bir servet bir **Çukur**'a gömülüp gitsin!

– Bunca zarafet, bunca alım, çirkinliğin koynuna atılsın!

– Domuzlara atılmış şahane inciler!

– Bir delinin eline verilmiş ipek bir tül.

– Peki ama bu korkunç cinayete ne lüzum vardı?

– Evet, Nerrantsula, mukaddesat böyle çiğnenir mi?

– Mutlu değil miydin? Sevilmiyor muydun?..

– İki dost gönülden birini sevemez miydin?..

– Ne ateşli sevdaları teptin!

– ... Aşkınla tutuşan kalpleri parçaladın!

*

Nerrantsula, kımıldamadan sigarasını tüttürerek; ölçüsüz derecede uzun kirpikleri yakıcı cisme dokunmuş gibi kırpışan kömür karası iri gözleriyle bakarak, bizi dinliyordu. Ne düşündüğü yüzünden belli olmuyordu. Nefesi durmuş gibiydi. Yalnız sigarayı tutan iki

parmağı sık sık dudaklarına gidiyordu.

Böylece bütün içimizi dökünceye kadar söylenmemize ses çıkarmadı. Sonra, gene kımıldamadan ve sustuğumuzu görerek, pek yavaş, fakat açık, heyecansız bir sesle mırıldandı:

– Dostlarım, **buradaki** insanlar bu kadar doğru sözlerden hoşlanmazlar. İnsan, karşısında asılmış biri dururken ipten söz açmaz, hem bizler asılıp da gene de sağ kalanlarız. Bu türlü sözler söylemek bizi tekrar tekrar asmak demektir: Neden bağışlamazlar? Hem **isteğimizle girdiğimizden** acaba emin midirler? – Hadi canım!.. Başka şeyden bahsedelim... İlkin "çirkinlik"e aldırmayarak oturalım bakalım... Çirkinlik her yerde var.

Nerrantsula ellerimizden tuttu, kendine çekti ve her ikimizi de bir sedire oturttu:

– Ha, işte böyle... uslu uslu... sigara için... kahve için... hâlâ sigara içmesini bilmiyor musunuz? Ya içki... Bir likör, güzel bir şarap içmek, sigara tellendirmek ve sevilen bir dostun gözlerine bakmak! Aman Yarabbi! Marko... Epaminonda... Nasıl da tükenmişsiniz! Derdi ben çektim, siz ölmüşsünüz!

– Biz de az çekmedik!

– Çok, çok...

– Neyi çektiniz? Derdiniz mi vardı? Ben kendi derdimden söz etmiyorum.

Koltuğunu geri çekti ve sıcak bakışlarla birer birer gözlerimize baktı. Sonra kalktı, bir dolaba gitti, bir şişe konyak ve üç kadehle geldi.

Epaminonda mahzun bir tavırla, ama sertçe sordu:

– **Burada** sana Anikutsa dediklerini işittim... Asıl

adın mıdır?

Nerrantsula, boşanmış bir zemberek gibi yerinden fırladı:

– Asıl adım! Asıl adım yok benim!

Faltaşı gibi açılmış gözleri şimşekler çakarak odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu:

– Bana herkes, yerine ve adamına göre canının istediği adı verir, **saka kız** der, **Anikutsa** der. Siz de "Nerrantsula" demiştiniz, o Nerrantsula maskarası öyle başımı döndürmüştü ki, bu uğurda az kalsın öbür dünyayı boyluyordum.

Daha bir şeyler söyleyecekti, ama odamıza yaklaşan ağır adımlar üzerine sustu. Kapı vuruldu. Nerrantsula açtı. Şişko **mama** idi. Arkadaşımız:

– Bugün kimse beni rahatsız etmesin dedim! diye haykırdı.

Öteki içeri girip şaşkın şaşkın bize bakarak:

– Anlaşıldı, anlaşıldı, dedi, ama bu efendiler... biliyorsun ya, Anikutsa, taksamı istemek hakkımdır.

Bu "hak" karşısında, Anikutsa, artık Nerrantsula, hatta **saka kız** olamazdı.

Şaşkın gözleri, bütün güzelliği ile "taksa"yı temsil eden **mama'**nın üstüne dikildi, ağzını açmadan kalakaldı.

– Kaç para? dedim.

Kodoşka ben sözümü bitirmeden hararetle atıldı:

– Adam başına saati beş frank...

Epaminonda ile birlikte hemen parasını verdik; o sefalet yığını da çekip gitti, zavallı Anikutsa dalgın gözlerle ardından bakakaldı. Ama o sefalet kaybolur olmaz **Anikutsa** kederlenmiş gibi başını silkeledi. Bir anda tekrar bizin Nerrantsula'mız oluverdi. Kollarını

kanatlar gibi gererek döndü döndü ve kendini karyolaya attı, Leu da hemen yanına koştu. Orada, tavana asılmış akasya dallarındaki kar kümelerini seyre daldı, bir eliyle köpeğin başını okşarken öteki eliyle havada gevşek işaretler resmederek, Nerrantsula, âdeta kendi kendisiyle konuşur gibi, ama heyecanlı bir sesle anlattı:

*

"Yok, dostlarım... Size karşı kötü davranmam... Asıl adımı size değil Allah'a bile söyleyemem. Nefret ediyorum o addan. Bana acı, korkunç bir çocukluğu hatırlatıyor. Biri kulağıma fısıldasa o adı, tokatlardım. Hem galiba unuttum bile onu.

"Ama unutmadığım, sizin de tasavvur etmenizi istediğim bir şey var; çocukluğum. Onu öğrenirseniz beni sevmekle uğradığınız dertlerden dolayı beni belki biraz bağışlarsınız. Çünkü her şey çocukluktan gelir, her şey onun üstüne bina edilir; apaçık gözlerinin önünde hayatla ilk karşılaştığımız andır bu. Eğer hayat korkunç bir cadaloz yüzü ile karşımıza dikilirse ondan nefret ederiz ve kötü kişi oluruz.

"Benim de gözlerime hayat bu şekilde göründü. Korkunç cadaloz anamdı, zengin bir Yahudi ailesinin kızı olan anama çok benzerim ben. Yahudiydi ama yahudiliğe de, hıristiyanlığa da metelik vermez, sade sevişmek için yaşardı. Bu yüzden ailesi onu kovmuş, dediğine bakılırsa aşağılık insanlarmış ailesi.

"O, hiçbir şeye üzülmedi, çünkü anam hiç şüphesiz ki, aşağılık komşularıyla çene çalarken, çok kere:

"– İnsan çalışırken esneyecek, eğlenirken esneyecek, dua ederken esneyecek, sevişirken esneyecek olduktan sonra yaşamak neye yarar? diye söylenirdi.

"Bir gün ev sahibimiz ona:

"– Adella, dedi, ananla baban seni peydahladıkları gün herhalde fazla esnemiş olmayacaklar; çünkü şeytana taş çıkarırsın sen!..

"– Öyle, öyle, domnu Gregor, herhalde öyledir! Ama o gün ikisinden biri: ya o sırada *ikisi de* o gün kazandıkları altınları saymakla meşguldüler, ya da anam genç uşağımızla bir haltlar karıştırmıştır. Onun için ailemizde bir yabancı gibi kalmışım: bütün erkek ve kız kardeşlerim ayakta uyurlar, bu da gösterir ki, anam onları peydahlarken sinek avlıyormuş!

"Ev sahibimiz, anamın "şeytana taş çıkarttığını" söylemekte haklıydı: Anam esnemez, sinek avlamazdı. Bütün kasaba halkı severdi onu. Aralarında paylaşamazlardı. Çünkü anam, hayatını alnının teriyle kazanmak zorundaydı. Ama bu işi mertçe yapar, sabahtan akşama kadar şarkı söylerdi, ama herkesin sevdiği bu kadından ben nefret ederdim. Gözlerim onun yüzüne açıldığı andan itibaren iki düşman olduk biz, bana kin beslerdi, çünkü dünyaya gelişim o sevda alışverişine bir engel teşkil ediyordu.

"Anam ne zaman adımı ansa, muhakkak yanına iki sıfattan birini eklerdi: **Belâ** veya **nâlet.**

"**Buraya gel, bela,** yüzünü sileyim! Defol buradan, **nalet,** gözüm görmesin seni!

"İster yanına çağırsın, ister yanından kovsun, sille, tokat, tekme asla eksik olmazdı. Bütün çocukluğum süresince vücudumdaki mor lekelerin biri silinmeden öbürü oluşur, çekilmekten saçlarımın dibi ağrırdı. Bütün bunlar, odada, kapı kapandıktan sonra sessizce yapılırdı. Önceleri arasıra bağıracak olurdum, sen misin bağıran! beni yere yatırır, ağzıma bir yastık tıkar, leşi-

mi sürerek bağırmamı bana pek pahalı ödetirdi.

"– Gidinin köpeği! diye ulurdu; başımın belasısın sen! Ben ana olacak kadın değildim, sülük gibi yapıştın karnıma! Babanla sırf zevkim için yatıyordum ben, senin gibi sümsükleri doğurmak için değil!

"**Babam** mı? **Âşığı** demek istiyordu, onun gibi halis bir hayvan olan bu adam, evli, üç çocuk babasıydı. Anamın beni doğurmak için değil, sırf zevkleri için yattıklarını itiraf etmesine gelince, bundan hiç şüphem yoktu zaten. Bu işi hep, gözümün önünde, kulağımızın dibinde yaparlardı; bu yüzden onlara kızmıyordum çünkü onların bu "zevki" beni son derece eğlendiriyor, uğradığım kötü davraşınların bir dereceye kadar acısını çıkartıyordu.

"Doğrusu bu bir zevk değil, bir kudurganlıktı.

"Dört yaşımda iken bundan bir şey anlamıyordum, sesimi çıkarmıyordum, ama ödüm patlıyordu. Zaten sonuna kadar da (henüz on yaşıma basmışken ansızın sonu gelivermişti) bir şey anlamamıştım, bu kudurganlığın nasıl insanca bir anlamı olduğunu bilmiyordum. Sonraları anlamıştım ki, bu gece şamataları korktuğum gibi evi kafama yıkacak değildir, tehlikesizce her şeyi görüp dinleyebilirdim.

"Beşiğimde tokatlarla birlikte duyduğum ilk his, korkumu ifade etmek, ağlamak ve yardıma çağırmak yasağı oldu. Çocuklar nasıl ilk önce, ana-baba sözlerindeki tatlılığı duyarlarsa ben de tokatların ardından gelen korkunç tehdidin acılığını duyuyordum: **Sus! Sus! Kes sesini, yoksa boğarım seni! Lânet, belâ!** Yüzüme eğilen yüz de bu sözleri söyleyen dudaklar da anamın yüzü ve dudaklarıydı. "Baba"ya gelince onun ne dövüp sövmek, ne de okşamak için yatağıma yaklaştığı yok-

tu. Meşru çocukları gibi ben de onun gözünde mevcut değildim. Ah! O da anamın hamurundan bir insandı.

"Yatağıma büzülüp nefesimi tutarak, onun odaya girdiğini görürdüm. İri yarı, bıyıklı, karayağız, çatık kaşlı, şapkası bir kulağına yıkılmış bir adamcağızdı. Anam, her tarafı iyi temizleyip arıttıktan sonra sofraya koyduğu soğumuş kızartmalar ve şarap şişesi ile onu beklerdi. İçeri girince hemen boynuna atılır ve kan çıkarasıya ısırırdı. Adam can acısından bağırırdı. Bu, onların merhabaları, hoş geldin makamında öpüşmeleriydi. O felâket yuvasından kurtulduktan sonra boğalarla ineklerin sevişirken daha nazik davrandıklarını fark ettiğimi hatırlarım.

"Zaten anamla babamda bu hayvanların güzelliğiyle doğallığından bir şeyler vardı, onlar gibi çekinmesizdiler.

"Sofrada yemekleri kabaca çiğneyişlerinde domuzlar gibi samimiydiler. Sonra, şarap başlarına vurdukça gözleri yuvarlaklaşır, açılır ve kızışmış erkek hayvanların gözleri gibi nemli parlardı. Onları seyretmesi cidden zevkli olurdu, temmuzda olduğu kadar aralık ayında da çırılçıplak soyunmak âdetindeydiler, bu da pek hoşuma giderdi, çünkü heykeli andıran vücutlarının bütün hareketleri zarifti.

"Bütün bunları basit, doğal, hoş, eğlenceli buluyor ve bana hiç aldırdıkları olmamakla beraber kendilerini gözetlerken yakalanmamak için son derece dikkatli davranıyordum.

"Yemekten sonra, iki şahane horoz gibi ısırışmak için birbirinin üstüne atıldıkları zaman daha az doğal ve daha çok patırtıcı olurlardı, odada birbirini kovalar eşyalara çarpar, iskemleleri devirir, ısırılmadan ısır-

mak için ellerinden geleni yaparlardı (ama bana öyle geliyor ki, ısırılmaktan da aynı derecede zevk alırlardı.) Bununla birlikte, anam birkaç kere başarısızlığa uğrayıp da hasmı üstüste onu ısırınca, öylesine kudururdu ki, deli olacak sanırdım. Bu yenilmelerden sonra ısırması büsbütün korkunç olurdu. O zaman, adam bir boğa gibi boynunu uzatarak böğürürdü, sonra anamı yakalar havaya kaldırır ve kolları üstünde dört duvar boyunca dolaştırırdı.

"Onları bu kadar güzel, çevik, yakışıklı, babamı kıvırcık yelesiyle, anamı saçları omuzlarına dökülmüş, vücutları çürüklerle dolu bir halde gördüğüm zamanlar tek candan sevdiğim anlardı.

"Sonrasını hiç sevmezdim. Lambayı söndürür ve hastalar gibi bağırırlardı. Ne olduğunu anlamaz, üzülürdüm.

"Ama bu gece serüvenlerinin sonu bende üzüntüden daha kötü duygular bırakırdı, o zaman onlardan nefret etmeye başlardım.

"Kısa bir uyuşmadan sonra anamın sesini duyardım:

"– Ah! Ne hayat! Ne hayat! Usandım artık... Ya ondan geç, ya benden, dostum... Böyle devam edemez bu. Aklımı oynatıyorum.

"Bu, bir başlangıç olurdu. Genellikle babam uzun zaman sesini çıkarmazdı, sonra:

"– Canımı sıkma derdi. Pekâlâ bilirsin ki her istediğimi yapamam.

"Lafa laf yetiştireyim derken ayağa kalkar. Lambayı yakarlar. Babam, asık bir suratla giyinir. Anam gecelik gömleğiyle ona lanetler okumağa devam eder sonunda ilk şamar yanağında çınlar, sonra tam bir sa-

at, iki taraflı sille tokat yağmuru başlardı, çünkü anam da, ağır işleri sayesinde adaleli ve cüretliydi.

"Ah! O hain gözler, korkunç yüzler! Ne iğrenç iki hayvana dönerlerdi o zaman! Şafak sökerken babam, kapıyı vurup çıktığı sırada, ben, **felaketlerinin sebebi,** ne dayaklar yiyeceğimi düşünerek korkudan titrerdim.

"Bu vahşi hayvan hayatı kendimi bilmeye başladıktan sonra ilk zamanlar sık sık, bazen her gece olurdu; sonraları, haftada iki üç kereye indi, yıllar geçtikçe de kavgalarla dayakların şiddeti arttığı ölçüde büsbütün seyrekleşti.

"Anam delicesine kıskançtı. Rakibesi devasız illetlere tutulsun diye, mehtabın on dördüncü gecesi, avluya, ağızları cıva ile doldurularak dikilmiş kurbağalar atardı. Âşığının karısı da pencerelerimize pislik sürerek hıncını alırdı. Sabahları, tiksinmekten iki gözüm iki çeşme, dayak yiye yiye bu pisliklerin temizlenmesine yardım etmek zorundaydım.

"İki kadının, birbirlerini gözetlemeye çalışırken burun buruna geldikleri olurdu. O zaman bütün kasaba gülmek için oraya toplanırdı, çünkü fazla bir zarar vermeden birbirlerinin saçlarını çeker, yüzlerine tükürürlerdi. Ama bu görülmemiş bir rezalet olurdu. Mertliği yüzünden anamı severler bir Yahudinin nasıl olup da bu derece aşağılık Romen huylarını alabildiğine şaşarlardı.

"Ama aldı işte, gitgide kötüledi, nihayet kafasını bir dindarlık hastalığı sardı ve büsbütün aklını bozdu. Ortodoks kilisesinin bütün ikonaları ve azizleri odamıza doluştular. Her yanda mumlar, kandiller yanıyordu. "Yahudi karısı"nın odasında papazlar peyda oldu

ve Yahudi karısı vaftiz edildi. Biçare kadın "hıristiyan" âşığının bu yüzden kendisine ısınacağını sanıyordu, oysaki o bütün bu **papaz dalaverelerine** boş veriyordu.

"Gerçi bir değişiklik oldu, ama ters anlamda, anam temiz ve çalışkan bir kadınken, pis, ihmalci, tembel bir softa haline geldi. Saçlarımızda bitler peyda oldu. Sefalet yüzünden oruç tutmaya başladık, yardımları toplayabilmek için papazlar ne severler ya bu oruç tutmayı. Âşık, bir iki defa daha geldi, anamın da "bütün karılar gibi bir karı" olmaya başladığını anladı ve ondan uzaklaştı.

"Ben dokuz yaşımdaydım. Bir zamanın güzel Adella'sı, bırakıldığı için serseme dönmüş bir halde, artık durmadan sokakları sürterek erkeğinin yolunu gözlüyor, "bir kere daha", hiç değilse, "son bir defa" eve gelmesi için ona yalvarıyor, ben de, üstte yok, başta yok, iğrenç bir halde kapı kapı dolaşarak bir lokma ekmek dileniyordum.

"Bir gece, onlara bir köşebaşında konuşurlarken rasladım. Anam sarhoştu:

"– Gel, sevgilim, gel diyordu... yoksa kendimi asacağım.

"Merhamete gelen babam, onun elini okşayarak tatlı bir sesle:

"– Zavallı Adella! diyordu. Yüreğim parçalanıyor bu halini gördükçe, ama bir meyhaneci gibi rakı kokuyorsun, evin de öyle pis ki!

"Bu sözler bir kırbaç etkisi yaptı. Anam son kalan mücevherlerini, güzel bir bileziğini sattı, evi temizledi, kendisine çekidüzen verdi, âdeta güzelleşti ve "sevgilisi"ni eve getirmeyi başardı.

"Sonbahardaydık... Oldukça ayaz vardı. Anam ateş yaktı. Yatağımda, tek gözümü açarak, "bir kere daha" seviştiklerini görmek hoşuma gidecekti, ama aksi gibi uzun bir sessizlik döneminden sonra, anam, o gece beni bir hiç yüzünden fena halde dövmüş ve aç karnına yatırmıştı. Kızarmış bir kazı mideye indirmelerini seyrederken ağzım sulanıyor ve onların can düşmanı kesiliyordum.

"Zavallılar! Ecelin baş uçlarında beklediği nereden aklıma gelebilirdi! Onların bu kabalıkları olmasaydı ben de ölümden kurtulamayacaktım, karnım aç olduğu için yemeklerin artıklarına saldırmak üzere uyumalarını bekliyor, bu yüzden de uyanık duruyordum.

"Anam –öleceğini bile bile– sevişirken, sinek avlamadığını son bir defa ispat etti ve her zamanki şamatalı sahnelerden sonra vakit gece yarısını geçince beklediğim an gelip çattı.

"Her zamankinden değişik bir şekilde, sersemlemiş, sendeler bir halde yatmışlardı. Özellikle babam bir külçe haline gelmişti; ilk önce onun horlamaya başladığını duydum, çünkü ikisi de uykularının ilk devresinde horlarlardı. Beklediğim bir kaz parçasını aşırmak için yataktan kalkmaya hazırlanıyordum, derken anam kalktı ve lambayı yaktı. Hemen gözlerimi kapadım ve ölü gibi bir hal aldım. Üstüme eğildi –iğrenç nefesini hissettim– sonra, bir sağanak gürültüsünün geldiği avluya çıktığını, sendeleyerek yürüdüğünü işittim.

"Dönmesi gecikti. İçeri girince yere bir şey bıraktı, lambayı söndürdü ve hemen yatağa girdi.

"O zaman gözlerimi açtım ve getirdiği şeye baktım, tam o anda bir kömür kokusu başımı döndürdü.

Zifiri karanlıkta odanın ortasında bir ateş parlıyor ve çatırdayan kıvılcımlar saçıyordu. Kömür ateşinin insanı öldürdüğünden haberim olmadığı için, anam üşüyor olmalı, kömür yaktı, dedim, ama soba dururken ne diye mangalda yaktı ateşi? İnsanın başına vuruyor!

"Kapkara sessizlik içinde kalktım ve dinledim: Babam hâlâ horluyor; anam hiç kımıldamıyor ve ateş gitgide daha çok parlıyor, çatırdıyor ve müthiş kokuyor. Artık canım yemek değil, kusmak istiyor.

"Usulca yataktan sıyrıldım, elbiselerimi topladım, kaz parçasını almayı da unutmadım, sonra kapıyı açarak hiç ses çıkarmadan dışarı sıvıştım, uyusunlar ve üşümesinler diye de kapıyı kapadım, ertesi günü daha büyük bir dayak yemekten ödüm kopuyordu.

"Ama bir daha dayak yemek nasip olmadı, çünkü ertesi gün ben yetimdim, karnını doyurmadan yatağa gönderdiği anasının zalimliği sayesinde ölümden kurtulmuş bir yetim.

"Ahırda samanlar üstünde bir gece geçirdikten sonra kalktım, sabahleyin bir kiracı ile birlikte odamıza korka korka girdim: Anam ve **Rum'**u, boğulmuş ölmüştüler."

*

Serüvenin son kelimesini söyledikten sonra Nerrantsula yerinden fırladığı gibi odanın ortasına sıçradı:

– İşte böyle, **hayatta çok sevdikleri için günahları da çok bağışlanır...** dedi.

Ve ikimizi de enselerimizden tutup öperek:

– Acaba benim de günahlarım bağışlanacak mı? dedi.

Epaminonda'nın gözleri dalgın, aklı başka yerdeydi: O da benim düşündüğümü düşünüyordu; bunu dudaklarının ucuyla söyledi:

- Demek baban Rumdu ha?...

Nerrantsula titredi:

- Rum mu? Böyle bir şey söylemedim!

- Yok, dedim, söyledin: "Anamla Rum'u ölmüşlerdi" dedin...

Canı sıkılmış bir tavırla:

- Peki, size ne bundan! dedi.

Bize mi ne? Bize ne olduğunu pekâlâ biliyordu, çünkü bataklı damın falcısı, eline bakınca ne demişti! Hayatın korkunç olacak ve **kaderin babanın milletinden bir çocuğun kaderine bağlı.**"

Demek bu çocuk Epaminonda'ydı. Ben de böyle düşünüyordum, o da. Bana karşı âdeta sertleşen gözlerinden okuyordum, bu gözler açıkça diyordu ki: **İkimizden babasının milletinden olan benim: demek ki Nerrantsula'nın kaderi benimkine bağlı; o benimdir.**"

O andan itibaren arkadaşımın sevgisine güvenemeyeceğimi anladım. Beş yıl acılar içinde can - ciğer yaşadıktan sonra, cinsel tutkuyla halis dostluğun uyuşamadığı bu acı mutluluk içinde kardeşliğimiz devam edemeyecekti. Epaminonda gene benim için hendek zamanının rakibi haline geliyordu. Onunla Nerrantsula'ya felaket getiren bir çukurun başında tanışmıştık. Şimdi de başka bir çukur - İbrail'in orospular çukuru - gene üçümüzü bir araya getirmişti. Ne kadar zaman için? Nasıl? Ve bu çukur üçümüzden hangisinin başını yiyecekti?

Herbirimiz ortak kaderimizin uçurumunu iskandil etmekle meşgul, dalgın düşünürken, kapıya vuru-

lan sertçe bir tak tak bizi uyandırdı. Nerrantsula kapıyı açtı. Korkunç mama tekrar göründü. Kelimeleri teker teker söyleyerek burnundan homurdandı.

– Saat dol – du, efendiler! Taksamı lütfen!

Hazin gerçeğe bu vahşi ve beklenmedik çağrı karşısında, Nerrantsula taş kesildi. Bu hal başına ilk defa geliyormuş gibi sersemledi. Hemen ceplerimizi karıştırdık, **kodoşka'**ya taksasını fırlattık ve kadını savdık. Paraları elinde zıplatarak dışarı çıktı.

Gün sessizce kararıyordu. Üzüntü içindeydik. Tam bir saat hiçbirimizin ağzından tek kelime çıkmadı. Nerrantsula yatağında, Epaminonda ile ben sedirimizin üstünde, sigara üstüne sigara içiyor, gözgöze gelmekten çekiniyorduk. Hava o kadar ağırlaşmıştı ki, çileden çıkan Leu, durmadan esniyor ve hırlıyordu.

Hanımı nihayet:

– Hadi git dolaş, dedi.

Köpek hemen anladı ve iki ayağıyla kapının tokmağı üstüne sıçradı, kapı aralandı. Leu burnunu aralığa soktu ve sıvıştı.

Daha yeni çıkmıştı ki, aralık kapıdan koridorun tahtalarına çarpan koltuk değneklerinin gürültüsü geldi. Nerrantsula abajurlu büyük gaz lambasını yaktı, koştu ve koltuk değnekli topalı kucakladı: adeta bir peri hikâyesi karşısındaydık.

Gelen, aşağı yukarı bizim yaşımızda, kısa boylu bir gençti, ama öyle zayıftı ki bir deri, bir kemik kalmıştı, güzel ve hülyalı olan gözleri çukura batmıştı, kaştan daha kalın olmayan bıyıkları, şeffaf bir burnu, kusursuz dişleri üstüne cılız iki sülük gibi gerilmiş dudakları vardı. Şapkası elinde, gülüyordu, candan gülüşü bir bakışta gönlümü kazandı.

Nerrantsula, onu koltuğa götürürken şefkatli bir sesle:

– Ne yaptın bakalım, Aurel, diyordu, arkadaşlarla bol bol eğlendin mi?

Sakat çocuk, nefesi kısılmış ve mahzun, üzüntüyle dolu bir sesle cevap verdi.

– Bol bol mu? Benim halimde biri, bana karşı acımaktan başka bir şey duymayan arkadaşlar arasında nasıl bol bol eğlenebilir?

Bunları söylerken hayretle bizi süzüyordu. Nerrantsula, onun merakını gidermeye çalışırken bu sefer de bizi meraka düşürdü:

– Bunlar benim arkadaşlarım, çok eski iki arkadaş, artık hatırlamıyorsun, ama şu sakallıların, hastanede kafatasım patlamışken perşembe ve pazarları beni görmeye gelen Marko ile Epaminonda olduğunu söylersem hatırlayacaksın.

Bu sözer üzerine koltuk değnekli gencin yüzü ciddileşti ve ifadesinde samimi bir üzüntü belirdi:

– Ya! dedi, hatırlıyorum... Hem, sen bu iki arkadaşından benim yüzümden ayrıldın... şimdi... bırakın beni... bu süprizi beklemiyordum...

Biz de beklemiyorduk! Bu sakat çocuk! Nerrantsula onun yüzünden bizden ayrılmış! Sebep?

Gerçeği öğrenmek isteğiyle parlayan gözlerimiz, Nerrantsula'nın duygulanmış yüzüne çevrildi. O, pekâlâ der gibi hafifçe gözlerini kapadı ve Aurel'e açık duran kapıya doğru gitmesi için yardım etti, ama, tam o anda kapı çerçevesi müthiş **mama**'nın heybetli cüssesiyle doldu:

– Çocuklar, böyle ardına kadar açık kapıyla mı eğleniyorsunuz? diye mırıldandı.

Epaminonda, boğuk bir sesle sordu:

– Ne var gene? Taksa mı?

– Elbette, çocuğum! İki saattir sizi rahat bıraktım.

Nerrantsula boğazlanan bir hayvan gibi bağırdı, bir komodin çekmecesine atıldı, her çeşit mücevherleri avuçlayarak patronun yüzüne fırlattı:

– Al! Pis domuz! Al da doy paraya! Yarın sabaha kadar rahatsız etme bizi!.

Sonra Aurel'in koluna girerek, koruduğu çocukla beraber ortadan kayboldu.

Mama, sapsarı kesildi ve kapı pervazına dayandı:

– Ya! Öyle demek! Kimse bana "pis domuz" demeye cesaret edememiştir! Oysa bu çocuğa karşı ne kadar iyi davrandığımı bir bilseniz! Ben olmasaydım, bir paçavra olup kalacaktı... Ne ayıp! Ne olmuş! Taksamı istemek hakkımdır elbet. Bana bir yığın borcu var, har vurup harman savurur... Hey Allahım! Bu günleri de mi görecektim!

Yere yayılan mücevherleri topladık ve cömert **kodoşka'**nın eline yüz franklık bir kâğıt sıkıştırdık:

– Hadi, madam, bir daha gelmeyin artık! dedim.

– Nasıl "bir daha gelmeyin!" diye bağırdı. En güzel kızımı yüz franga size satacak değilim ya! Salonda onu isteyen üç tane kibar bey var. Ondan başkasıyla çıkmazlar. Hem onlar herkese pahalı şaraplar ikram eden müşterilerdendir, sizin gibi değil.

– Canım madam, biz müşteri değiliz ki...

– Müşteri değil misiniz? Nesiniz ya? Sevdalı mı? Ben evimde böyle kepazelik istemem! Hem üstelik iki kişi birden! Yo, böyle şeylere gelemem ben! Ne tuhaf insanlarsınız! Şu Anikutsa'ya ne dersiniz? Önce bana

borcu olan dört bin frangı ödesin; sonra canı isterse bedava iş görsün!

Mama kapıyı çarparak gitti. Epaminonda ile ben yalnız kaldık, şaşkın şaşkın bakışıyorduk:.

- Dört bin frank, more Marko!
- Dört bir frank, Epaminonda!
- Zavallı Anikutsa!
- Ah Nerrantsula'cık!
- Bu kadar büyük bir parayı dünyada veremeyiz biz.
- Dünyada!
- Oysa lâzım, be Marko!
- Öyle, Epaminonda, lâzım!

O zamanlar, iki yüz Louis altınını değme portakalcı bir tahtada sayamazdı. Bizi yaşatan iki mülkümüz olmasına rağmen, bizde de bu kadar para yoktu. Bu mülkler sayesinde yaşıyorduk, ama "kibar" beylerin salonda beklediği Anikutsa'sı yanında bizi rahat bırakması için **mama**'ya günde yüz frank verecek kadar hovardalık etmeye gücümüz yetmezdi.

Epaminonda, kemerindeki kamayı yoklayarak:

- Ben buradan bir yere kımıldamam, dedi.

Hemen ikimiz de evlerimizi satıp Nerrantsula'nın borcunu ödemeye, onu bu Çukur'dan kurtarmaya karar verdik, sonra...

Sonra, kurtulan Nerrantsula ile ne yapmak niyetindeydik? Gene hemen birbirimizin gözlerinden bunu okumaya çalıştık.

Zavallı ve görkemli gençlik! En olmayacak kararları hemen vermesini ancak sen bilirsin. Acı gerçek önünde gözlerini güzel güzel kapamasını da yalnız sen bilirsin.

Çünkü Nerrantsula'nın özgürlüğüne kavuştuğu gün, atasözünün dediği gibi, iki samanı üç eşek arasında pay edemeyeceğimiz, yani dürüst bir kadını dürüst iki erkek arasında bölemeyeceğimiz apaçıktı. Ama daha o güne vakit vardı, şimdilik sevgilimizi karşımıza alıp ona bakabildiğimiz onu dinleyebildiğimiz için mutluyduk.

*

Nerrantsula içeri girince:

– Ah! dedi, eminim ki ona dört bin franka mal olduğumu size söylemiştir! Bunu herkese söyler, herkes de borcum azalsın diye çıkarır, birkaç altın verir; ama borcum bir türlü azalmaz... bilirim ben malımı.

"Doğru: budalaca bir saflıkla insanların hep iyi olduklarına inandığım günlerde bana beş on para borç vermişti... Zaten bu parayı kendim için değil, iyileştireceğimi umduğum Aurel için almıştım. Ah! bütün bunlar ne kadar canımı sıkıyor!

"Şu gördüğünüz zavallı Aurel, benim gibi bir kazaya kurban olmuş: O da benden bir yıl önce aynı kanalizasyon hendeğine düşmüş, bel kemiği zedelenerek kötürüm kalmış. Üstelik de irsi verem.

"Ama ne şen bir huyu var! Ne bağırma, ne sızlama, ne huysuzluk. Yattığımız hariciye koğuşunun en ağır hastasıydı, kötürümlüğüne bakmaz herkesin yardımına koşardı! Kolu sargıda olanlara sigara sarar, yerinden kımıldanamayanlara yemek yedirir burunlarını siler, kaşınan yerlerini kaşırdı; okuyup yazması olmayanların mektuplarını kaleme alırdı, öyle mektuplar döktürürdü ki bir ana ya da babadan para sızdırmak gerekiyorsa insanın gözünden yaş getirir, "evdeki hastalar"ı teselli etmek gerekiyorsa, insanı gülmekten ka-

tıltırdı. Her hastanın kantinden bir şeyler almaya ihtiyacı olduğu için, bacakları tutmayan Aurel, torbayı boynuna geçirir, koltuk değneklerini alır, gerekli şeyleri edinmeye giderdi. Bu iş yasaktı, ama sevimli Aurel'e kızmak kimin elinden gelirdi. Başhekimden tutun da uşaklara kadar herkes onu severdi.

"Bir hastabakıcı kadın seslenirdi:

– Au-r-e-el, 7 numaranın hastası çişini etmiyor, git yaptır!

"Gereken şey, hastanın mesanesine sonda yapmak değildi; sadece Aurel'in **idare memurunun öfkeli halini** taklit etmesi yeterdi. Hastanenin idare memuru dünyanın en ekşi suratlı ve en acayip yüzlü adamıydı. Her yanı kımıldardı onun; burnu, gözleri, kulakları, çenesi, dudakları, omuzlar, hatta saçları bile. Sinirli olduğu zamanlar saçları oynardı, ama siniri artıp da öfke halini aldı mı, saçları korkunç bir hızla ve hep birlikte titreşirdi. Hatta çok kere Aurel'in dediği gibi dili bile "kapısı önünde görünür"dü "Hastaların babası"nı, servisten hiçbir zaman hoşnut olmayan, ama aslında iyi bir adam olan idare memurunu kimse Aurel gibi taklit edemezdi. Gerçekten de Aurel'in, başkumandanımızı taklit etmeye "nadiren" karar verdiği zamanlar bütün hastabakıcılar çevresine toplanır ve sonunda:

"– Vallahi, donuma kaçırdım, derlerdi!

"Ama Aurel bize kimsenin yapamayacağı hizmetlerde bulunurdu. Hastanelerde verilen gıdanın ne kadar az olduğu bilinir, hele bir tarafındaki bir kırıktan başka derdi olmayan hastalara ise bu gıda büsbütün yetmez. Onun için, tek başına hastanede harcanan şebzelerin yarısını ayıklayan Aurel, bir yandan ahçıları eğlendirirken, bir yandan da karnımızı doyurmak

için bütün isteklerimizi kaşla göz arasında bize getirirdi, mutfakta âdeta kendi evinde gibi davranır ve müdürün gözü önünde emekçilerin, hastaların boğazından kesip tırtıkladıkları her türlü yiyecekleri hiç çekinmeden bize taşırdı. Bunları kimseyi kayırmadan ve kıskançlığa meydan vermemeye çalışarak dağıtırdı. Dürüsttü, bütün zavallıları düşünürdü; işte bir örnek: Bir gece, ölüm halinde olduğunu sandıkları zavallı bir köylüyü karyolasıyla birlikte cenaze odasına taşıdılar. Adam bayılmıştı. Başucuna bir kandil, göğsüne bir haç koydular, can çekişmesinden ürkebilecek hastalardan uzak olarak, onu Tanrının rahmetine terk ettiler.

"Hastabakıcımız:

"– Bu gece ölecek, dedi.

"Aurel buna inanmıyordu, gece yarısına doğru hastanın yanına gitti. Hayret: Ölü dirilmişti; ilk sözü, "Biraz lahana turşusu" istemek olmuştu.

"– Çok canım çekti! demişti, arkadaşımıza, o da koşmuş, bir kâse dolusu turşu bulup kendisine götürmüş, sonra kimsenin haberi olmadan gelip yatağına girmişti.

"Bu hikâyenin hem acıklı, hem gülünç bir sonu oldu, ertesi sabah, bizim hastabakıcı erkenden, morga yollanmak üzere cenazeyi almaya giderken, kapıyı açınca adamla burun buruna geldi. Cenaze,

"– Biraz daha lahana turşusu, ne olur, efendi! diyordu.

"Hastabakıcı kaçmaya başladı, korkusundan bağırarak hastaneyi ve avluyu geçip odasına kapağı attı ve görevi devam etmek üzere geri dönmeye bir türlü razı olmadı. O zamandan beri adamın aklından zoru vardır; artık ailesinin sırtında bir yük haline gelmiştir, oy-

sa otopsiye göndermek istediği köylü şimdi turp gibidir ve bol bol lahana turşusu yiyor.

"Bu hadiseye az sonra görülmemiş bir olay eklendi ve Aurel'e ün kazandırdı. Hastanede bir deliler şubesi vardır, buradaki hastalardan biri günün birinde azıttı. Bir tımarhaneye göndermeye karar verdiler, ama kendisini bağlayacak olan iki gardiyan, pencereden kopardığı bir demirle bütün ejderhaları öldüreceğini söyleyen deliye yanaşamıyorlardı. Aurel ansızın kapıda göründü ve deliye daima cebinde taşıdığı uzun bir altın kaytanı gösterdi. Koltuk değnekleri üstünde ikibüklüm olmuş bu biçare sakat karşısında deli şaşırıp kaldı ve elindeki demiri yere bıraktı.

"Aurel parlak şeridi oynatarak:

"– Arkadaş, sana bu bileziği takayım, ister misin? dedi.

"Deli:

"– Bilezik mi? diye haykırdı, elbette isterim bileziği, ama bu ejderler beni yemek istiyorlar!

"– Altın bileziği taktıktan sonra yiyemezler! Uzat bileklerini bana!

"Deli, iki kolunu uzatarak uysal uysal geldi. Aurel yavaş yavaş ellerine sağlam bir kelepçe ördü ve sonunda dedi ki:

"– Şimdi bu ejderlerin hakkından geleceğiz. Gel benimle beraber. Dışarıda arabam beni bekliyor... hadi, çabuk!

"Bir hamlede bu iş olup bitmişti.

"Bu şaşırtıcı cesaretini gördükten sonra Aurel'e sordum:

"– Ya deli elindeki demirle seni öldürseydi?

"Zavallı çocuk:

"– Belki de iyilik etmiş olurdu, cevabını verdi.

"Bu cevap beni çok üzmüştü. Aslında göründüğü kadar neşeli olmadığını anladım. İşte o zamandan beri Aurel'i bir kardeş gibi sevdim ve ona bağlandım. Birbirimize kalblerimizi açtık, çocukluğumuzu anlattık. Onun çocukluğu da benimki kadar acı ve sıkıntılı geçmişti. Onun da anası babası ölmüş, hayatta kendisini candan sevecek bir insan kalmamıştı.

"Bir gün:

"– Benim ömrüm bu hastanede ya da başka hastanelerde geçecek! diye sızlanmıştı.

"Ah! bütün gözlerden uzak birlikte ne çok ağladık, yakında ayrılacağımızı düşündükçe ne kadar üzülüyorduk!

"Nihayet bir gece hastaneden kaçmaya ve hayata karışmaya karar verdik.

"– Ben dilenirim... açlıktan ölmeyiz, diyordu.

"– Benim de kenarda beş on kuruşum var, kuvvetim yerinde, elimden her şey gelir, diye ilave ediyordum.

"– Kardeş, kız kardeş gibi yaşayacağız, değil mi **kardeşçiğim?**

"– Evet, Aurel!

"Bana **kardeşçik** derdi hâlâ da öyle der, çünkü nüfus tezkerem olmadığı için hastanede ve İbrail'de kimse benim hüviyetimi hiçbir zaman öğrenemedi.

"Bir gece hiç gürültü etmeden, duvarlar boyunca iki gölge gibi yürüdük, hastaneyi çeviren eski tahta parmaklığın bir deliğinden geçerek hiç kimseye farkettirmeden dışarı çıktık.

"Aurel'in kardeşçe sevgisi, kadınlığımla ilgili bulunmadığı ve bugüne kadar kaldığı gibi temiz ve saf ol-

duğu için sizin sevginizden daha güzeldi, ama gene de sizden böyle kaçışımıza üzülmüyor değilim. Sizin sert, benim uğrumda birbirinizi boğazlamaktan çekinmeyecek insanlar olduğunuzu biliyordum. İkinizden birini seçmek elimden gelmiyordu. Onun için uysal, sakat, kimsesiz, hep hastanelerde yaşamaya mahkûm bir çocuk olan Aurel'i seçtim. Ve olmayacak bir şeye son vermekle size iyilik ettiğim kanısıyla Aurel'le birlikte hayata karıştım.

"Hayat ...ne yalan söyliyeyim, bana karşı insafsız davranmadı. Daha doğrusu, gördüğünüz gibi, her şey hayattan beklediğimize bağlı olunca nasıl olması mümkünse öyle oldu. Allah bilir ya, o zamanlar yaşamak ihtiyacıyla gönlüm ne kadar doluydu. Şunu da söylemek lazım ki, fırsat çıkmıştı ve hırsımı bilemekte bunun da az etkisi olmadı değil.

"Doğduğum yer olan Galatz kasabasına sığınmıştık. Anamın bir ahbabı beni yanına aldı. Kendisi iyi bir terziydi, gel bana yardım et, ekmeğini kazan, dedi. Tek başına yaşıyordu biraz cimrice, çoğun mahzun bir insandı, ama iyi kalbliydi. Aurel domino oynayarak onu oyalardı. Birlikte götürdüğüm Leu da kendisini eğlendiriyordu. Üçümüz birden bir süre bu yaşlı kız yuvasına biraz neşe getirmiştik.

"Ama olur olmaz sebeplerden kederlenen bir dosta neşe imal etmek de kolay değilmiş hani! İster yoksul ol ister hali vakti yerinde, alnınızın terini silmek için bir an kendi haline terkettiniz mi, hemen kederlenen bir dost kadar insanı hayattan iğrendiren bir şey olamaz.

"Herkesi eğlendirmekten bıkıp usanmayan Aural bile, matmazel Katerina'nın evinde bir yıl kaldıktan

sonra diyordu ki:

"– Hastanede hiç olmazsa hastalar yataktan çıkmıyorlar. Hastane dışında onları hep kucakta taşımak gerekiyor. Bu da hoş bir şey değil!

"İki yıllık çıraklıktan sonra matmazel Katerina'nın terzihanesini artık tek başıma idare edebiliyordum, o da evin her yanında, her makamdan ahlar, oflar çekmekten başka bir şey yapmıyordu. Artık bu hayat katlanılmaz bir hal almıştı: Aurel neşesini kaybediyordu. İkimiz de on yedi yaşımızı aşmıştık, fedakâr dostum, hayatını kazanmasına imkân verecek kazançlı bir meslek sahibi olmak için olanca gayretini harcıyordu. En çok sevdiği sanata, resme, dört elle sarılarak bu emeline erişti. Portreleri, akvarelleri satılıyordu. Alay ederdi:

"– Bir sakata acıdıkları için alıyorlar, derdi. Onlara kundura boyası şerit veya kukla gibi herhangi bir şey de okutabilirim.

"Daha altı yaşımda iken annemle birlikte oradan ayrılmış olduğum için, Galatz'ı hiç tanımıyordum; ama, zeki, sevimli ve istidatlı bir çocuk olan Aurel, çabucak kendini sevdirmeye ve oranın büyüklerine kendini himaye ettirmeyi başardı. Hüzün öğüten değirmenimizi bırakarak kendimize "tek başımıza" başka bir yerde yol açmayı düşünüyorduk; birden matmazel Ketarina'nın evine bir neşe kasırgası girdi ve aklımızı başımızdan alarak bizi sürükleyip götürdü.

"Bu kasırga, hayattı! Güzel ve çirkin taraflarıyla hayat, iyilik ve kötülükleriyle hayat, kısaca hayattı.

"Bir gün bu hayat, karşımıza zengin ve itibarlı bir kadın müşteri şeklinde çıktı, oldukça yaşlıydı her tarafı mücevher doluydu ve insanın gözünden yaş getirte-

cek kadar cömertti. Şerbetini içip bitirene kadar tam dört kat elbise ısmarladı hiç pazarlık etmedi ve kendisinden pek istenmediği halde hepsinin parasını peşin verdi, ama...

"Matmazele beni göstererek:

"– Bu güzel kız da kim? dedi.

"– Ah! Hanımefendiciğim! Zavallı bir yetimdir, yeğenim olur.

"– Adı ne?

"– Anikutsa.

"Beni yeğeni diye takdim ederken matmazel Katerine bile bile yalan söylüyordu, ama Anikutsa adını uydurmamıştı, aradan on yıl geçtikten sonra beni görünce anamın adını bana vererek eliyle alnına vurmuştu:

"– Aman Yarabbi! Sen misin, Anikutsa!

"Gülmemek için kendimi zorlayarak bu yeni addan hoşlanmış ve beni bu adla çağırmasına ses çıkarmamıştım.

"Cömert müşteri atıldı:

"– Matmazel Anikutsa, elbiselerimi iyi dikerseniz sizi memnun ederim.

"Ve Aurel'le resimlerine dönmüştü:

"– Bu genç ne kadar yetenekli! O da mı akrabanız matmazel Katti?

"– Eve-e-t, madam, zavallıcık; o da yeğenimdir, o da yetim kaldı, üstelik de sakat!

"– Tedavisi mümkün değil mi?

"– Maalesef!

"– Pek belli olmaz. Bükreş'te büyük doktorlara başvurmalı bir kere.

"Ve iyi kalbli kadın, gelişigüzel birkaç kartonla tuvali ayırarak Aurel'e öyle çok para verdi ki, hayretim-

den uzunca bir süre dikiş makinesini bir türlü düzgün işletemedim.

"O garip kadın gittikten sonra matmazel Katerina durmadan:

"– Ne insan kadın! Ne insan kadın! diyordu. Çocuklar, bu sizin şansınız! Bu mucizeyi size borçluyum, çünkü böyle bir talih bana hiçbir zaman nasip olmadı. İçimden öyle geliyor ki, bu madam Pavlik, sizin kaderinizi değiştirecek!

"Aurel, matmazeli kucakladı:

"– Allah vere de hakkımızda hayırlı olsun. Kimbilir belki üçümüz de iyi bir evlilik yaparız ve **Kindia** oynarız!

"– Vallahi hiç de fena olmaz. Hâlâ bir erkeği mutlu edebilirim, bu uğurda eski kibir ve gururumdan fedakârlıkta bulunmaya da hazırım!

"Zavallı matmazel Katerina! Daha sonraları baş aşağı gitmeğe başladığımız sıralarda bu sözleri düşünüyordum, kibir ve gurur cezasız kalmıyor ve insanın verecek bir şeyi kalmadığı zaman artık kimseyi mutlu edemiyor. Ağacın tepesinde hiçbir elin koparmak için erişemeyeceği, hiçbir ağzın olgunlaştığı zaman yiyemeyeceği bir yükseklikte gururla duran incir kurur, taşlaşır ve gökleri seyrederken ölür gider.

"Vermek, vermek, işte hayatta en büyük mutluluk! Özellikle zamanında, her şeyi zamanında vermek. Kahkaha vermek, gözyaşı vermek... Heyecanları yaşamak, acıları yaşamak... Uçup giden mutluluk ışınını geçerken yakalamak, nemli gözler gülmenizi yalvarırken candan gülmek, sonra mutluluğa doymuş, kalbinizin bütün coşkunluğuyla ağlamak, ağlamak! Bir süre

ağlamak... sonra gülmek."

Nerrantsula birdenbire durdu; gözleri Epaminonda'ya dikilmişti. O zaman arkadaşımın deli gibi baktığını ve çenelerini çatlatacak kadar sıktığını fark ettim.

Vakit geçti... bütün ev uykudaydı, sessizlik beni titretti.

– Devam etsene! dedim.

Usulca:

– Hayır, dedi, Epaminonda beni korkutuyor.

Öteki öyle zoraki bir gülüşle gülümsedi ki, ben de korktum.

– Bir şey değil, mori Nerrantsula... devam et sonuna kadar artık!

– Sonu monu yok ki!

"Arkası, bütün orospuların serüveni gibi anlamsız ve birkaç kelimelik bir hikâyedir.

"Madam Pavlik genç kızlar gibi yaşlı kızları da baştan çıkarmak sanatını bilen iki adamla geldi. Belki de tam anlamıyla aldatılmış değildik, çünkü o yakışıklı adamların bizim için yanıp tutuştuklarını ve yapmacık âşıkların elinden gelmeyecek kadar bol para harcadıklarını görüyorduk.

"Bunlardan hiçbir şey anlamıyordum. Ben hiçbirini sevmiyordum. Matmazel Katerina her ikisini de seviyordu, madam Pavlik de herkesi seviyordu! Aurel ne kadar desen ve akvarel yapsa hepsini satın alıyorlardı. Sonunda bu insanların Aurel'i iyileştireceklerinden emin olduklarını söyledikleri Bükreş'e, Leu da dahil olduğu halde cümbür cemaat hareket ettik. Gerçekten de Aurel büyük bir hastaneye kabul edildi. Tam üç ay, çocuğu evire çevire muayene ettiler, so-

nunda, eski koltuk değnekleri yerine bir çift yenisini sıkıştırarak taburcu ettiler, gene eski tas eski hamamdı.

"Bu sırada, dışarda bize dünyaları vaat ediyorlardı, bizi her tarafa götürdüler, her şeyi gösterdiler, her şeyi tanıttılar. Aldatıldığımızın farkına varmaya başlamıştım, ama görmemezlikten geldim, önüme çıkan kadehi yakalayıp son damlasına kadar içtim; gözlerim kapalı, içimden diyordum ki: Hiç olmazsa her şeyi görüp tadıyorum, imrenecek bir şeyim kalmıyor, matmazel Katerina gibi çirkin ve kederli olmayacağım.

"Matmazel Katerina gözlerini kapamıyordu, iki sefahat düşkününden birinin karısı olmak için gözünü dört açtı, düşündü, umdu, hesapladı, ama sonunda bir otel odasında tek başına kalakaldı.

"Bana gelince, ben girdiğim yolda alabildiğine devam ettim. Çünkü iki zenaatımdan terziliğime kimse metelik vermedi, bir Allahın kulu çıkıp da beni alnımın teriyle hayatımı kazanmaya, iğnemi tekrar elime almaya teşvik etmedi.

"Şimdi de keyfimin istediğini yapıyorum, iğrendiğim şeyleri kimse bana yaptıramaz. Bana hep vermekte devam ediyorlar, ben de ilk heyecan anlarımdaymışım gibi hep veriyor, veriyorum!..

"Canımı da beraber vereceğim güne kadar bu hep böyle sürüp gidecek."

Yaz şafağının çabucak yayılan ışıkları camları ağartmaya başlarken Epaminonda'nın yüzü bir cenaze yüzüydü. Kurumuş ağzı yarı aralıktı. Bütün vücudu gibi hareketsiz olan gözleri ölü gözlerine benziyordu. Burun kapakları birbirine yapışmıştı. Her zaman çok

parlak olan sakalıyle saçları bile sönük bir hal almıştı.

Nerrantsula boynuna atılarak onu öptü:

– Hadi, hadi, dostum... unutalım bunları! Bak sabah oldu. Biraz uyuyalım; siz sedirlere yatarsınız, ben de Leu ile karyolaya girerim. Çocukluk arkadaşım Leu'yu kıskanmazsınız herhalde! Sonra bu sefer de ben sizi dinlerim, bana başınızdan geçenleri, iyi ve kötü günlerinizi anlatırsınız! Hadi!

Nerrantsula'nın sarstığı Epaminonda, oturan bir manken gibi yerinde sallandı. Nerrantsula buna hiç dikkat etmedi, gelip beni de aynı şekilde okşadı, sonra, etekliğini dizlerine kadar kaldırıp, iki sedir arasında neşe ile sıçrayarak bir onu, bir beni öpmeye başladı:

Nerrantsula fundoti!
Nerrantsula fundoti!

Fakat dördüncü sıçrayışta Epaminonda'ya arkasını çevirip benim tarafıma doğru atılırken, korkunç bir çığlık bütün evi çınlattı, kaderi olan adam, yani zavallı Epaminonda tarafından bıçaklanan Nerrantsula'yı düşerken ancak kollarıma alacak kadar vakit bulabildim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sekiz yıl geçti... bütün duygu dağarcığımla ağırlaşmış sekiz yıl...

İzin verin de ben de biraz sızlanayım halimden! Evet sızlanayım, ağlaşayım. Ne hale geldiğimi söyleyeyim. **Kimsenin metelik vermediği bu ağır dağarcığın altında ezilmiş bir zavallı!**

Tükenmez ve doyurucu hazine... Bir aşk madeni ki, bağrını deşecek, onu gün yüzüne çıkaracak ve ışık dolu hayatını yaşatacak o candan madencinin kazma darbesine hasrettir.

Ah, zavallı insanlar! Keyfinize bakmaktan başka bir düşüncesi olmayan; Okyanusun sonsuzluğundan ve hayatın büyüklüğünden habersiz, güneşten kavrulmayan, fırtınadan heyecanlanmayan zavallılar. Allah size bir kalp ve bir beyin vermişse bunu sırf sonsuz rahmetinin yüceliği yanında tanrısal alaycılığının yakıcılığını hissedesiniz diye vermiştir.

Zavallı insancıklar! En küçük bir aksilik, hiçliğinizi meydana vurmanıza yeter... Saadetiniz gibi acınızda da korkaklık vardır. Göklere kadar çıkan haz çığlıklarını bilmezsiniz siz... Hiçbir iniltiniz cehennem kuyularına kadar inmez. Anlamlı yüzlerden yoksun ve kendinizi tanımayacak kadar kör olan zavallılar, mutlu

olunuz, ama acaba diyorum, bu sakınganlığınız bir beyin yarasından çok, bir kalp sakatlığından ileri gelmiyor mu? Acıyorum size, insancıklar!

*

Çukur faciasından iki yıl sonra, topal Aurel adındaki o meçhul sanatçı ve dostun büyük kalbini taşıyan çökmüş vücudunu burada, İskenderiye'de toprağa veriyordum.

Çünkü Nerrantsula'ya saplanan bıçak, Aurel'in kalbini delip geçmişti. Kalkmamak üzere yere serilen asıl o oldu. Nerrantsula, hayatla ölüm arasında bir hayli bocaladıktan sonra, üstün geldi, faciayı unuttu ve hasta yatağında ifadesini alan yargıçlara olaydan asıl kendisi sorumlu olduğunu söyledi.

– Onu ben çileden çıkardım; sorun Marko'ya! İnsan kendisini deli gibi seven birine aşk maceralarını anlatmaz ve iki âşık birden öpülmez. Ama ne yaparsınız? Bu kadar akıllı uslu olsaydım, ben ben olmazdım! Ben halimden memnunum... ne yapalım!

Kelepçeli elleriyle hastaneye getirilen Epaminonda ile yüzleştirilince, Nerrantsula daha ileri gitti: Celladının zincirli ellerini öptü ve yargıçların huzurunda ona dedi ki:

– Bağışla... Beni bu kadar sevdiğini bilmiyordum!

Ama biçare adamın, kendi kurbanı tarafından günahının hafifletilmesine ihtiyacı yoktu: Adli tıb sorumsuz olduğunu bildirmişti. Zaten bunu anlamayan kalmadı!.. Bu yüzleşme gününe kadar kayıtsız bir tavırla hiç ağzını açmayan adam ölesiye sevdiği kızın gösterdiği çılgınca özrü işitince, ağlamaya başladı, yatağın ayakucunda diz çöktü ve o günden sonra ömrünün so-

nuna kadar dilinden düşmeyecek olan o kısa çığlıkları koparmaya başladı:

"Aman bre! Aman bre! Aman bre!"

Epaminonda hâlâ ağlayabiliyordu. O, yaşları kalbine akan, içini yiyen, kemiren insanlardandı.

Hemen farkına varmıştım bunun. Ve Nerrantsula'nın bir dileğini yerine getirmiştim, bu benim kalbimin de dileğiydi.

Hastanede kendisini ziyaret etmeme izin verdikleri gün, ilk işi; bana sakat çocuğu sormak olmuştu:

– Aurel'i sev Marko... Ona kardeşlik et, dostluk et... Kimseciği yok yeryüzünde... İleana nine için yaptığından daha fazlasını yapmanı istiyorum onun için...

Beş yıl önce de bana aynı şekilde bir ricada bulunmuştu.

Hendeğe düşüp de başı yarıldıktan sonra, Nerrantsula söz söyleyecek hale gelir gelmez beni çağırtmış ve demişti ki:

– Marko... Yahudi sokağının üç numaralı evinde, avlunun tâ ucunda, ölüm halinde kimsesiz bir kadıncağız yatıyor. Ahali elinden geleni yapar, fırsat buldukça ona yemek götürür, ama İleana ninenin tuhaf bir hastalığı var; çok yer ve durmadan su içer... Günde iki kova su içer... Marko, ona yiyecek ver, özellikle su götür... Ben ne olacağımı bilmiyorum ama, beni seversen İleana nineyi hiç unutma!

Dileğini büyük bir özenle yerine getirmiştim. Ama sadık yardımcısı daha hastaneden çıkmadan şeker hastalığından yatan kadın ölüvermişti.

Şimdi ateşler içinde yanan aynı dudaklarla Aurel'e yardım etmemi istiyordu.

Aurel bundan yoksun değildi, hem de onun için

bir kardeşten daha fazla bir şey olmuştum; Aurel'le ben ölünceye kadar ayrılmamak üzere hayatlarımızı birleştirdik, bizim hayatımız asla Nerrantsula'nın ya da Epaminonda'nın hayatı olamazdı, çünkü onlar bundan sonra ucu kana bulanan bir bıçağın çizdiği yolu izlemek zorundaydılar. Epaminonda aklını kaybetmek suretiyle oyunu kazanmıştı. Ne de olsa kadın olan Nerrantsula daha güçlü olanın koluna girecekti. Kendisine vuran eli öperek böyle yapacağını göstermişti.

Bunu anladık ve oradan uzaklaştık... Aurel'i, sağlığını, sağlığımızı düşünerek Mısır'a götürdüm. Böylece birkaç kişiyi birden kurtarabileceğimi sanıyordum.

Oysa hiç de öyle olmadı.

*

Aurel de benim gibi ve çocukluğunda hadım edilmemiş ya da bir lağımda doğurulmamış her insan gibi, kadınları severdi, ama özellikle candan bir dosttu: Nerrantsula'ya karşı duyduğu aşkı, imkânsızlığını anlayarak çabucak boğmuştu. Ve biz ortaya çıkıncaya kadar seve seve katlandığı bu fedakârlık Epaminonda'nın kanlı olayından sonra onun büsbütün mahvolmasına sebep olmuştu.

– Anikutsa'nın hayatını istediği gibi kullanması hiçbir zaman gücüme gitmemişti, diyordu. Ama bir adamın zor gücüyle onu yalnız kendisine mal etmeye kalkışacağı, elimizden tümüyle alacağı kendisinin de buna boyun eğeceği aklıma gelseydi intihar ederdim! Şimdi anladım ki, kadınların en iyisi şefkat ve muhabbetten çok kaba kuvvete rağbet ediyor.

Tabii, zavallı Aurel biraz saçmalıyordu, çünkü Epaminonda onu "büsbütün ve kendisi için" elimizden almayı gerçekten başarmıştı, ama şu da var ki, bu zafe-

rin altında yamyassı ezilmiş ve Nerrantsula'yı tamamıyle elden kaçırmıştı.

Mısır, İskenderiye, çocukluğumuzun masal dünyası, kederin kararttığı gözlerimizin önüne serildi, Aurel'in sonbahar canlılığını kamçıladı ve kendini mezara sürükleyecek olan son alevlerle tutuşturdu onu. Ama hiç olmazsa gerçek bir serabı yaşamak ve uzun bir can çekişmeden kurtulmak mutluluğunu tattı. Üstelik, ancak kadının verebileceği biricik zevki ilk defa olarak tatmak da bize gene Mısır'da nasip oldu.

Hoşuna gitmiş olan samimi bir gülüş; kalbine değmiş olan hoş bir söz; gözlerini yakan ateşli bir bakış, yani bir hiç için kendini veren adsız bir kadın, Allah senden razı olsun! İskenderiye ve Kahire'nin sokak sürtükleri, sizlerden birinin eliyle kalbi parçalanmış bir delikanlının sakatlığına bakmadan hiçbir zaman tanımayacağını sandığı o berrak hazlarla kendisini doyuran yapmacıksız sevda kadınları, Allah razı olsun hepinizden! Hiçbir şey istemeyen, durmadan kendinden bir şeyler veren kadınlar, mutlu olun; Tanrı size öbür dünyada cennetin kapılarını açsın ve sizi sağ yanına oturtsun, çünkü cömertliğinizi aşan bir şey daha bilmiyorum!

*

Sonsuz ufka, palmiyelere, çölün tepelerine, minarelere, muhabbet ve merakı çeken hayvanlara ve insanlara doğru koltuk değneklerinin acınacak hızıyla atılan Aurel'e; ateşli Aurel'ime bir araba tutacak param yoktu, ama iki sağlam bacağım, güçlü kuvvetli bir vücudum ve dost bir kalbim vardı. Aurel'i bir çocuk gibi kaldırıp omuzuma oturtuyordum, o da her ikimizi ezen dertlerin ağırlığını bana hissettirmemek mucize-

sini gösterdi.

Böylece, hıçkırıkları susturan kahkahalar atarak, gözlerimiz açılmış ve boyunlarımız uzanmış, İbrail'i unutarak Mısır'ın hayatını yaşadık.

Göz kamaştırıcı bir doğanın güzelliklerini, serseri bir hayatın zevk ve sefasını belki de hiçbir sıhhatli insan, kötürüm ve verem Aurel kadar duymamış, onun kadar derinden tatmamıştır. Yenilmiş ve konuksever bir ulusun cömertliğini takdir etmesini ve zorba güce karşı daha açıkça, daha candan ayaklanmasını ve öfkesini, haykırmasını kimse onun kadar bilememiştir. Kendinden daha çaresiz bulduğu insanlara – boğazından ayırdığı ekmeğine varıncaya kadar – acımakta kimse onun kadar fedakâr olamamıştır.

– Ah! Uygarlık! derdi arasıra. Şimdi anlıyorum ne mal olduğunu! Keşke insanlar vahşi kalsaymışlar!

Bu "vahşi adam", Mısır fellâhı, yüreğinizi parçalayacak kadar sefil olmasına karşın, gönlünde tek değerli uygarlık ışığını taşıyordu: **İyilik.** Bizi balçık kulübesinde ağırlayarak biricik varı olan bakla ezmesini ikram etmek suretiyle bize bunu kanıtlamıştı. Oysa biz onu ezen, insanları sefalete mahkûm eden, sonra da kapısına **"burada dilencilik ve seyyar satıcılık yasaktır"** yazısını asan o uygarlığa mensup iki insandık.

İki yıl süren serserilik hayatımızda, omuzuma oturttuğum Aurel'le birlikte, İskenderiye'den Kahire'ye ve Miniye'ye götüren yolları teptik, orada bir Dahabiye'ye binerek, nehir yoluyla İskenderiye'ye geldik.

Bir veremlinin katlanamayacağı bu yolculuk Aurel'in ömrünü kısaltmış olsa gerektir, ama biliyorum ki, gözü açık gitmemesini sağlamıştır. Bu yola, gelişi-

güzel ve programsız çıkmıştık. Yaşıyorduk. Her gün olağan on kilometremizi yaptıktan sonra Aurel'i bir palmiyenin gölgesine oturtuyordum, orada o, hayal kurmak ve resim yapmakla vakit geçiriyor, ben Nil'e girerek yıkanıyor, çamaşırlarımızı yıkıyor, ya da balık tutarak eğleniyordum.

– Sakın boğulayım deme! diye bağırırdı; arkandan gelemem ha!

Gerçekten bir kere yere oturduktan sonra kendi kendine kalkamazdı.

Eşya namına bütün varımız iki yorgan, iki yedek gömlek ve Aurel'in resim takımlarından oluşuyordu. Arkadaşım ve eşyamız dahil olmak üzere omuzumda taşıdığım bütün yük kırk beş kilo çekiyordu. Romen askeri büyük manevralarda, yükü arasında arkadaş ve arkadaşlık dahil olmadan, bir kilo fazla taşır. Üstümde bize bir hafta yetecek kadardan fazla para bulundurmuyordum, ama hiçbir zaman yolumuzu kesen olmadı. Her pazar günü İskenderiye postası yolumuz üzerinde bir yerde bizi bekliyor, bize para ve haber getiriyordu.

Şehirler dışında, hemen hiç para harcamıyorduk. Köylerde bütün fellâhlar bize seve seve yatacak yer ve yiyecek veriyorlardı. Aurel de manzara, hayvanlar, portreler gibi kendi hayatlarını ilgilendiren resimler vererek onları ödüllendiriyordu.

O uzun yol boyunca ne çok resim dağıtmıştı! Büyük bir eser böylece ebediyen kaybolup gitmişti.

Bir gün kendisine bunu söylediğim zaman:

– **Kaybolmak mı?** demişti. Bu köylüler resimlerimden, yüksek bir acıma eseri olarak lûtfen onları satın alan bizim memleketin kodamanlarından daha çok

zevk duyuyorlar! Bir eserin değeri, verdiği hazla ölçülür, yoksa getirdiği para ile değil.

İskenderiye'ye dönüşte **Anikusta**'dan daha **iyi haberler** bulacağını umuyordu, oysa oraya vardığımızda bir mektuptan, kızın aklını oynatan Epaminonda ile birlikte yola çıkarak İbrail'den gitmiş olduğunu öğrendi.

Bu haber, onu yıldırımla vurulmuşa çevirdi. Odaya kapandı, Nerrantsula'nın resimlerini seyre daldı, ateşli bir hal aldı ve yağmurlu bir gece, müthiş bir kanama sonunda ruhunu teslim etti.

Cenazesinin peşinde tek başıma yürüyordum.

"Ya, Marko'cuk, artık dünyada yalnızsın!"

Bir insanı ve bir sanatçıyı toprağa verdikten sonra ortodoks kilisesinden dönerken kendi kendime böyle diyordum.

Bir insan ve bir sanatçı! Hayatta bu çeşit yaratıklara pek mi sık rastlanır?

İlkin baştanbaşa bozulmuş bir çevrede dürüst ve erdemli kalmak ne kadar güçtür. Bilirim ki, **insan ateş olsa cürmü kadar yer yakar.**

Hem sanatçı ne demektir? Rastlantının duygularını anlatma gücüyle dünyaya getirdiği bir ayrıcalık, tıpkı dalında ötmek üzere yuvasından uçan bülbül gibi. Bunda bir meziyet görmüyorum. Meziyet diye ben, otuz yıllık bir denemeden sonra usta bir kunduracının elinden çıkmış ayakkabıların eşini, nasıl yapıldığını hiç görmeden yapabilmeye derim.

Yok; biz hepimiz, az çok mağrur, çaresiz insanlarız.

Ne zaman ki bütün insanlığın derdiyle dertlenir-

sek, kendi olanaklarımıza göre bunu ifade edersek ve bencilliğimizin sebep olduğu kötülüklerle savaşırsak, ancak o zaman **insan ve sanatçı** olmaya başlarız: Sanat, bizim kusurlarımıza karşı açılmış bir savaştır.

Ve bunun bize bağışladığı mutluluğu hayatta başka hiçbir şey veremez; çünkü hayatın yüküne katlanmayı hiçbir şey cömertlik kadar mümkün kılmaz.

Ama ah! Bunun için de dünyaya özel bir yetenekle gelmek şart. Bugün kabiliyetlerimiz bizi bütün dünyaya hükmedecek yere getirdiğine göre, **adaletin** onu kesin olarak frenleyeceği güne kadar hırslarımızı ancak **iyilik** daraltabilecektir.

*

Şimdi yalnız kalmıştım ve Epaminonda'nın yanında limon, portakal sattığım zamanlardan daha mutsuzdum.

Etrafımda insanlar eksik değildi, yığın yığın insanlar vardı, ama sana öküz gibi bakan, bazen yanına da sokulan, fakat içini açmaya kalkıştın mı yüzüstü bırakıp giden hemcinsinden ne hayır gelir sana?

Her sınıftan insanlarla ilişkideydim. Mücevherler üzerinde ihtisas sahibi olduğumdan, eksperlik alım-satım, mübadele gibi çeşitli işler için her yandan çığırırlardı beni. Her zaman oturduğum Mehmet Ali Meydanı'ndaki kahvede en zenginlerinden tutun da, en yoksuluna kadar her nevi insanla samimi ilişkilerde bulunurdum. Gözlerimi dört açardım! Bir adamın söylediklerini saatlerce dinlerdim! Ben de ona neler anlatırdım! İnsanları ısıtmak için harcadığım ateşi bir taşı ısıtmaya harcasaydım, daha iyi bir sonuç elde ederdim.

Hiç! Ne bir Aurel bulabildim! Ne bir Epaminonda! Sade **insan kırıntıları.** Sonradan onlara verdiğim

adla kısaca, **"kırıntılar".**

Ve kutsal yağımı boşuboşuna yakmaktan usanarak geceleri eve döner; İbrail hastanesinde ilk yaptığı resimlerden tutun da, penceresinden Hamamil sokağının hareketli manzarasını üzgün üzgün seyrederken çizdiği son sahnelere kadar Aurel'in eserlerini bir kere daha karıştırırdım.

Onun ölümünden sonra İskenderiye'de böylece daha altı yıl geçirdim.

*

Ve bir gün – artık yerimde duramaz olduğum bir gün – usulca bavulumu yerleştirdim, Romanya'nın yolunu tuttum.

"Kalk bakalım Marko, dedim, biraz da geçmişin izleri üstünde yaşayalım! Anılarımızı tazeleyelim!"

İbrail'den kaçışlarını Aurel'e bildiren haberden sonra Nerrantsula ile Epaminonda hakkında bir daha hiçbir şey öğrenememiştim. Zaten öğrenmeye de çalışmamıştım. Neye yarardı? Bizden kaçıp gidenler ölmüştürler, hem de iki kat ölmüştürler!.

İskenderiye'de vapura binip doğruca İstanbul'a gittim, bazı şeyler için bir hafta da orada kalmak niyetindeydim.

Ya, işte... bir çocuk gibi... bir şuraya, bir buraya, âvâre dolaşıp duruyordum. Çünkü İstanbul'u severdim. Duygulu adamı asla cansıkıntısına uğratmayan az bulunur şehirlerden biridir İstanbul: O hem neşeli, hem hüzünlü, ama neşesi de hüznü de samimi bir şehirdir. Ancak Boğaziçi bayağı bir türküye kahramanca bir eda vermesini bilir; dertli bir gönlün çekebileceği ahların en güzeli, en tamı, en anlaşılmazı olan Türk'ün ve onun dilini konuşan bütün doğuluların o

meşhur **aman bre**'sini her adımda duyabileceğiniz yer de gene İstanbul'dur...

Örneğin Avrupa kılıklı ve fesli iki adamın akşam güneşiyle tutuşmuş bir rıhtımda sessizce dolaştıklarını görürsünüz: Biri belki de nedenini bilerek:

– **Aman bre** diye bağırır.

Öteki hemen eliyle neşeli kayıkçıyı gösterir.

– Ne güzel türkü söylüyorlar! Değil mi?

İstanbul'u çok severim.

*

O akşam, kahvede oturmuş kahvemle nargilemi içerken birdenbire arkamdan bir ses işittim:

– **Aman bre!**

Titredim mi diyeceksiniz! Hayır, saçlarım dimdik oldu, çünkü bu ses Epaminonda'nın sesiydi!..

Bir omuzunu açık bir kapının kenarına dayamış, ayakta duruyordu. Tıraşlı, buruşmuş ihtiyar, köprüler altında yatan bir serseri yüzü gibi pörsümüş bir yüz... Başı kabak, bir eli cebinde, öbürüyle bir tesbih çekiyordu, gözleri karşıda bir noktaya dalmış gitmişti. Gene inledi:

– **Aman bre!**

Çubuğumu bırakarak haykırdım:

– Epaminonda!

Yavaşça başını çevirdi, beni tanıdı, daha dün birbirimizden ayrılmışız gibi:

– Aa! Sen misin... Marko? dedi.

Ona koştum:

– Nerrantsula nerede, Nerrantsula?

Bir alık gülüşü ile güldü:

– Vay! Hâlâ ona Nerrantsula mı diyorsun? İçerde... ama şimdi ona yalnız Anikutsa diyorlar... **artık.**

Bu **artık!** bin darağacından daha ağır çekiyordu.

- Kiminle konuşuyorsun Epaminonda?

Epaminonda'nın **artık**'ını duyduktan sonra kaçmak, o çok sevdiğim İstanbul'a bir daha ayak atmamak arzusunu duymuştum, ama bu pek tanıdık ses, ayakta duracak gücü bırakmamıştı bacaklarımda.

Anikutsa göründü, ben de bir iskemleye yığıldım.

Çökmüştü zavallı... Bir bakışta görebildiğim bundan ibaretti, çünkü beni görünce bir çığlık attı ve içeri kaçtı.

Bir otomat gibi içeri girdim, onu arka odadaki "çalışma yatağı"na uzanmış, elleriyle yüzünü kapamış, ağlarken buldum.

Başını yastığın arasına gömerek:

- Demek öldüğü doğru? dedi.

- Öldü... Anikutsa... Bir kerecik öldü o.

Otelde, kasvetli odamda bütün gece gözüme uyku girmedi. Nerrantsula'nın Epaminonda hakkında söyledikleri aklımdan çıkmıyordu:

"Benimle daha bir kere bile yatmadı, hep müşterilerle gitmeme engel olduğunu sanıyor. Ama İbrail'deki gibi **mama**'ya verecek parası olmadığı için, parayı ona ben veriyorum. Vizitesine en az iki çeyrek alan patrona yarımşar çeyrek verişini bir görsen. Beni kendi deyimiyle "kötülük etmek"ten alıkoyduğuna onu inandırıyoruz, doğal ama ben gene bildiğimi okuyorum, artık hiçbir şeyin farkında olmuyor, hiç ağzından düşürmediği **aman bre**'lerle öyle alıklaştı ki!"

Epaminonda **alıklaşmış,** bunu güzel Nerrantsula'mız söylüyordu...

Ben de bu sefer dayanamadım:

– **Aman bre'**yi bastım.

İstanbul... İstanbul...

*

Ayrılırken bir daha onları görmeden sıvışıp gitmeye kesin karar vermiştim ya, ısrarı üzerine ertesi gün öğleye doğru kendisini görmeye geleceğimi ona söylemiştim. Fakat sabahleyin, kimbilir hangi uğursuz rastlandı eseri olarak bir marmot gibi uyuyakalmışım, ancak kapının şiddetle vurulması üzerine uyanabildim. Vakit akşamın beşiydi. Kapıyı açtım: Anikutsa ile Epaminonda! Nasıl etmiş de beni bulmuştu, bilmiyorum. Gerçi, pek güç bir şey değildi bu, çünkü Galata'da onların yanıbaşında bir otelde kalıyordum.

Nerrantsula herkese işittirecek kadar yüksek sekle haykırdı:

– Demek böyle ha! Bütün gece zamparalık edersin, değil mi?

Giyindim ve otelden çıktım. Dışarı çıkınca Anikutsa ille tutturdu, bana İstanbul'u gezdirmek istiyordu. Mezbahaya götürülen bir koyun gibi peşlerinden gittim, tımarhane kaçkını hali, sessizliği, alık alık gülüşleriyle herkesin dikkatini çeken Epaminonda'dan başka bir şey görmüyor, başka bir şey işitmiyordum. Yeni elbiselerini giymiş, kendisine çekidüzen vermişti.

Yalnız bir defa, sofrada, ağzını açtı ve bir eşek gibi bağırdı:

– Marko, ne can şey, değil mi, Anikutsa?

– Evet, dostum, çok can şey, ama sus!

Nerrantsula çıkıştı:

– Niye sus! diyorsun, beni seviyor zavallı.

– Görüyorum: Zaten onun için fazla bağırmasın

diyorum. Herkes şaşacak.

*

İşte nihayet mezar başına geldik, alınyazısının yerine geleceği noktaya.

Nerrantsula:

– Gel Marko, dedi, sandalla Boğaziçi'nde bir gezinti yapacağız... Akşamları o kadar güzel olur ki!

Kalabalık bir yere götürmeye kalkmalarından o kadar korkuyordum ki, sevine sevine kabul ettim. Yanımıza kayıkçı almadan sandala bindik. Küreği ben çekiyordum.

Boğaziçi bir mezarlık kadar sakindi. Yer yer uyuşmuş ruhlar gibi titrek ışıklar görülüyordu. Bağrışmalar pek azdı. Şarkıdan, gazelden eser yoktu.

Sessizce tâ uzaklara kadar gittik. Onlar iki sevgili, sarmaş dolaş, sandalın arkasında oturmuşlardı. Hele Epaminonda kolu ile onu sımsıkı sarmıştı.

Yüzlerini belli belirsiz görebiliyordum.

Nerrantsula:

– Marko! dedi, hatırlıyor musun, hani bir şarkımız vardı:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bâkire etekliğini çitiliyordu,
Nerrantsula fundoti!

– **Aman bre!** Yetişin! diye bağırdım.

Ama etrafımızda in yok cin yoktu: Altımızda sonsuz bir katran kitlesi, uzaklarda ışıklar.

Narrantsula şaşırdı:

– Neden **yetişin,** diyorsun Marko!

Ve herhalde gelip beni öpmek için ayağa kalktı.

Ama sandalın içinde ancak bir adım atabildi. Tırpanla ot biçer gibi bir kol hareketiyle Epaminonda onu belinden yakaladı; onunla birlikte karanlık sulara gömüldü.

Bir daha da suyun yüzüne çıkıp sevgilisini elinden kaptırmaya yanaşmadı.

SON

Tuna kıyısındaki İbrail şehrinin
şiirli dekoru içinde
aynı ateşli ve gizemli kızı seven
iki delikanlının
en candan bir arkadaşlık içinde
yer alan korkunç çatışmaları...
Sakat bir genci kurtarmak için her şeyini,
namusunu bile feda eden
kimsesiz bir kızın ruh soyluluğu.
Nil kıyılarında devam ederek,
Boğaziçi'nin büyülü sularının dibinde
sona eren acıklı ve içli
bir aşk ve dostluk serüveni...
Istrati, bütün çırpınmalarına karşın,
peşinde koştukları mutluluğa
bir türlü erişemeyen
dört insanın trajik kaderlerini,
çocukluk anılarının doyumsuz tadıyla dolu
bu yapıtta dile getirmiştir.